

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisuja 2024:12

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelma 2024–2027

Periaatepäättös 11.7.2024

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelma 2024–2027

Periaatepäättös 11.7.2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Sisäministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-324-977-6

ISSN pdf: 2490-077X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunnan toimenpideohjelma 2024–2027
Periaatepäätös 11.7.2024

Sisäministeriön julkaisuja 2024:12

Teema

Sisäinen
turvallisuus

Julkaisija

Sisäministeriö

**Tekijä/t
Kieli**

Jenni Raitanen
suomi

Sivumäärä

46

Tiivistelmä

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on linjattu päivitettävän kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunnan toimenpideohjelman laatimisesta. Sisäministeriössä valmisteltiin toimenpideohjelma, joka hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 11.7.2024. Periaatepäätökset sitovat sitä hallitusta, joka on ne hyväksynyt.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunnan toimenpideohjelma 2024–2027 määrittelee toimenpiteitä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan. Toimenpiteet on jaoteltu kansallisen tason toimintaan, alueellisen ja paikallisen tason toimintaan sekä yksilötason työskentelyyn. Yhteensä toimenpiteitä on 43, ja ne liittyvät useiden eri toimijoiden toimialaan. Keskeisiä teemoja toimenpideohjelmassa ovat kaikkien väkivaltaisen ekstremismin muotojen ennaltaehkäisy ja torjunta, yhteistyö eri toimijoiden välillä sekä osaamisen vahvistaminen ja tiedon lisääminen.

Toimenpideohjelma pohjautuu aiemmin Suomessa tehdylle työlle ja toimenpideohjelmille, ja jatkaa näissä tunnistettuja keskeisiä teemoja. Lisäksi toimenpideohjelmassa on huomioitu nykypäivän tilanne ja tarpeet sekä pyritty ennakoimaan muutoksia, joita väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvissä ilmiöissä voi tapahtua. Toimenpideohjelman toteutukseen on saatu mukaan myös uusia toimijoita.

Asiasanat

radikalisoituminen, ääriajattelu, ennaltaehkäisy, torjunta, turvallisuus

**ISBN PDF
Asianumero**

978-952-324-977-6
VN/27315/2023

**ISSN PDF
Hankenumero**

2490-077X
SM051:00/2023

Julkaisun osoite

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-977-6>

Det nationella åtgärdsprogrammet för förebyggande och bekämpning av våldsbejakande radikaliserings och våldsbejakande extremism 2024–2027
Statsrådets principbeslut 11.7.2024

Inrikesministeriets publikationer 2024:12		Tema	Inre säkerhet
Utgivare	Inrikesministeriet		
Författare	Jenni Raitanen		
Språk	finska	Sidantal	46
Referat I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering ingår en föresats om att utarbeta ett uppdaterat nationellt åtgärdsprogram för förebyggande och bekämpning av våldsbejakande radikaliserings och extremism. Åtgärdsprogrammet bereddes vid inrikesministeriet, och programmet godkändes i form av statsrådets principbeslut den 11 juli 2024. Principbesluten binder den regering som har godkänt dem. I åtgärdsprogrammet för förebyggande och bekämpning av våldsbejakande radikaliserings och våldsbejakande extremism 2024–2027 fastställs det åtgärder för att förebygga och bekämpa våldsbejakande radikaliserings och våldsbejakande extremism. Åtgärder har delats upp i arbete på nationell, regional och lokal nivå och på individnivå. Antalet åtgärder är sammanlagt 43 och de anknyter till flera olika aktörers verksamhetsområden. Centrala teman i åtgärdsprogrammet är att förebygga och bekämpa alla former av våldsbejakande extremism, samarbetet mellan olika aktörer samt att stärka kompetensen och öka informationen. Åtgärdsprogrammet baserar sig på tidigare utfört arbete och de tidigare åtgärdsprogram som utarbetats i Finland och fortsätter med de centrala teman som identifierats i dessa. I åtgärdsprogrammet har man dessutom beaktat nuläget och dagens behov och försökt förutse hur fenomen som anknyter till våldsbejakande extremism kan komma att förändras. Också nya aktörer medverkar i genomförandet av åtgärdsprogrammet.			
Nyckelord		radikaliserings, extremism, förebyggande, bekämpning, säkerhet och trygghet	
ISBN PDF	978-952-324-977-6	ISSN PDF	2490-077X
Ärendenummer	VN/27315/2023	Projektnummer	SM051:00/2023
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-977-6		

**National Action Plan for the Prevention and Combating of Violent Radicalisation
and Violent Extremism 2024–2027**
Government resolution 11 July 2024

Publications of the Ministry of the Interior 2024:12	Subject	Internal security
---	----------------	-------------------

Publisher	Ministry of the Interior
------------------	--------------------------

Author(s)	Jenni Raitanen
------------------	----------------

Language	Finnish
-----------------	---------

Pages	46
--------------	----

Abstract

The Programme of Prime Minister Petteri Orpo's Government states that an updated national action plan for the prevention and combating of violent radicalisation and extremism will be drawn up. The Ministry of the Interior prepared the action plan, which was adopted as a government resolution on 11 July 2024. Government resolutions are binding on the Government that adopted them.

The Action Plan for the Prevention and Combating of Violent Radicalisation and Violent Extremism 2024-2027 defines actions for preventing and combating violent radicalisation and violent extremism. The actions are divided into national-level, regional-level and local-level activities and individual-level work. The total number of actions is 43 and they are related to the areas of responsibility of several different stakeholders. The key themes of the Action Plan are the prevention and combating of all forms of violent extremism, cooperation between different stakeholders, strengthening competence and raising awareness.

The Action Plan is based on earlier work and action plans carried out in Finland and continues the key themes identified in them. In addition, the Action Plan takes into account the current situation and needs, and aims to anticipate changes that may occur in phenomena related to violent extremism. New stakeholders are also involved in the implementation of the Action Plan.

Keywords	radicalisation, extremism, prevention, combating, security
-----------------	--

ISBN PDF	978-952-324-977-6
-----------------	-------------------

Reference number	VN/27315/2023
-------------------------	---------------

ISSN PDF	2490-077X
-----------------	-----------

Project number	SM051:00/2023
-----------------------	---------------

URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-977-6
--------------------	---

Sisältö

1	Tausta	7
1.1	Johdanto	7
1.2	Tausta ja työn perusteet	9
1.3	Päivitettävän toimenpideohjelman valmistelu.....	10
1.4	Kansalliset määritelmät	11
1.5	Toimenpideohjelman tavoitteet.....	15
1.6	Suomen strategia väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa	15
1.7	Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjunnan koordinointi	17
1.8	Vastuutahot toimenpideohjelman edistämisessä.....	17
1.9	Toimenpideohjelman arviointi.....	19
2	Toimenpiteet	20
2.1	Kansallisen tason toiminta.....	20
2.2	Alueellisen ja paikallisen tason toiminta.....	30
2.3	Yksilötason työskentely	38
	Liite 1. Toimenpideohjelman lausuntokierros	42
	Lähteet	43

1 Tausta

1.1 Johdanto

Väkivaltaisella radikalisoitumisella kuvataan prosessia, jonka edetessä väkivalta alkaa näyttäytyä henkilölle hyväksyttävänä keinona aatemaailman mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Eri-ikäiset ja erilaisista taustoista tulevat ihmiset voivat radikalisoitua väkivaltaisesti, eikä väkivaltaisesti radikalisoituneilla ole yhtä yhteistä profiilia.

Väkivaltainen ekstremistinen toiminta on aatemaailmaan perustuvaa väkivallan käyttöä, sillä uhkaamista, siihen kannustamista tai sen tukemista. Toiminnalla voidaan aiheuttaa myös aineellisia vahinkoja. Käytännössä väkivaltainen ekstremismi voi näkyä esimerkiksi pahoinpitelyinä, laittomina uhkauksina, vahingontekoina ja äärimmillään terrori-iskuina. Väkivaltainen ekstremismi ilmenee erilaisina aatemaailmoina, kuten radikaali-islamistisena ideologiana, äärioikeistolaisena ideologiana tai esimerkiksi väkivaltaa oikeuttavana hallinnonvastaisuutena. Ilmiönä väkivaltainen ekstremismi on jatkuvassa muutoksessa. Suomessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunta kohdistuvat kaikkiin väkivaltaisen ekstremismin muotoihin. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunta ovat tärkeä osa terrorismin torjuntaa.

Tyypillisesti väkivaltaisiin ekstremistisiin aatemaailmoihin liittyy käsitys jonkinlaisesta omaan viiteryhmään liittyvästä uhasta, joka on niin merkittävä, että väkivallan käyttö siihen vastaamiseksi nähdään oikeutettuna tai jopa velvollisuutena. Rikos-oikeudellisten rangaistusten uhka ei näin ollen ole yleensä toimiva ennaltaehkäisyn keino. Toimivampaa on pyrkiä ennalta ehkäisemään väkivaltaista radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismiä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kuitenkin tilanteissa, joissa ennaltaehkäisyn toimet eivät ole enää riittäviä, erilaiset torjunnan keinot muodostuvat tärkeiksi.

Suomessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan lähtökohtana ja tavoitteena on perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteiden kunnioittaminen ja niiden suojeleminen. Onnistuessaan väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunta vahvistavat myös osaltaan yleistä luottamusta ja oikeudenmukaisuuden kokemusta yhteiskunnassa.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa on keskiössä yhteistyö eri toimijoiden välillä. Etenkin ennaltaehkäisyyn osalta on tärkeää, että koko yhteiskunta osallistuu toimintaan. Ennaltaehkäisyyn liittyvät toimenpiteet voivat osaltaan ennaltaehkäistä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin lisäksi myös muita haitallisia ilmiöitä. Samaan aikaan myös muilla strategioilla ja toimenpideohjelmilla voi puolestaan olla osaltaan väkivaltaista radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismiä ennaltaehkäisevää vaikutusta. Esimerkiksi valtioneuvoston toimenpideohjelma rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi¹ tukee osaltaan myös tämän toimenpideohjelman tavoitteiden saavuttamista. Erilaisten toimenpideohjelmien ja strategioiden väliset rajapinnat myös korostavat väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä poikkihallinnollisen yhteistyön tarvetta.

Toisaalta väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin vaikuttavat myös tekijät, johon tällä toimenpideohjelmalla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa. On myös syytä huomioida, että vaikka toimenpideohjelma keskittyy yhteiskunnan eri toimijoiden ohjaamiseen ennaltaehkäisyyn ja torjunnan osalta, tämä ei poissulje yksittäisten henkilöiden ja perheiden toiminnan merkitystä ilmiöiden ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa. Toimenpideohjelman toimenpiteitä ja viestintää suunnitellessa onkin tärkeä kiinnittää läpileikkaavasti huomioita myös niihin, jotka tarvitsevat tukea, ohjausta tai tietoa muuten kuin ammattirooliinsa liittyen. Edistyessään useat toimenpideohjelman toimenpiteet parantavat eri ammattilaisten valmiuksia edesauttaa myös tämän kohderyhmän osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan.

Nyt päivitetyn toimenpideohjelman valmistelussa on hyödynnetty laajasti eri asiantuntijoiden osaamista. Toimenpideohjelma pohjautuu aiemmin Suomessa tehdylle työlle ja toimenpideohjelmille, ja jatkaa näissä tunnistettuja keskeisiä teemoja. Tämän lisäksi nyt päivitetystä toimenpideohjelmasta on huomioitu nykypäivän tilanne ja tarpeet sekä suunnattu katse tulevaisuuteen, pyrkien ennaltaehkäisemään muutoksia joita väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvissä ilmiöissä voi tapahtua. Toimenpideohjelman toteutukseen on saatu mukaan myös uusia toimijoita.

1 Kyseinen toimenpideohjelma on tätä toimenpideohjelmaa laadittaessa valmisteluvaiheessa, ja sen luonnosversio on luettavissa [Lausuntopalvelussa](#).

Muutoksena aiempaan on toimenpideohjelman nimi päivitetty sisältämään ennaltaehkäisyn lisäksi myös torjunnan tehtäviä, eli toimenpiteitä vastaamaan tilanteisiin, joissa ennaltaehkäisy ei ole enää riittävää. Tämä muutos ei kuitenkaan kuvaa muutosta toimenpideohjelman kohdealueessa, sillä myös aiemmat toimenpideohjelmat ovat sisältäneet ennaltaehkäisyn lisäksi torjuntaan liittyviä toimenpiteitä.

1.2 Tausta ja työn perusteet

Suomessa on ennaltaehkäisty ja torjuttu väkivaltaista radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismia tavoitteellisesti vuodesta 2012 lähtien, jolloin ensimmäinen kansallinen toimenpideohjelma² vahvistettiin. Tämän jälkeen on laadittu kaksi kansallista toimenpideohjelmaa³. Nyt päivitettävä toimenpideohjelma on järjestyksessään neljäs, ja sen laatimisesta linjattiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa⁴.

Kansallisen toimenpideohjelman 2016 toimeenpanoa arvioitiin ulkopuolisen arvioitsijan toimesta ja arviointiraportti julkaistiin huhtikuussa 2019⁵. Myös Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston terrorismintorjunnan komitean toimeenpanevan sihteeristön (*The United Nations Security Council Counter-Terrorism Committee Executive Directorate, CTED*) on toteuttanut Suomen maa-arvioinnin seuranta-arvion huhtikuussa 2019 ja on esittänyt seurantamatkansa raportissa suosituksia Suomelle⁶.

Lähtökohdat nyt päivitetyn väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelman taustalle ja työn perusteille ovat samanlaiset, kuin mitä edellisessä toimenpideohjelmassa on määritelty. Väkivaltainen ekstremismi on uhka demokratialle, perus- ja ihmisoikeuksille ja yhteiskuntarauhalle. Suomen perustuslaissa muun muassa säädetään, että jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen,

2 [Tavoitteena eheä yhteiskunta – kansallinen toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi](#)

3 [Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma, Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2019–2023: Periaatepäätös 19.12.2019](#)

4 [Vahva ja välittävä Suomi – Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023](#)

5 [Sisäministeriön kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman arviointi](#)

6 [Report of the Counter-Terrorism Committee on its follow-up visit to the Republic of Finland \(9–11 April 2019\)](#)

koskemattomuuteen ja turvallisuuteen, ja että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella⁷. Väkivaltaisissa ekstremistisissä aatemaailmoissa kuitenkin tyypillisesti määritellään ihmiset meihin ja muihin, ja vastapuoleksi määritellyille ihmisille ja ihmisryhmille määritellään erilainen ihmisarvo. Tähän lähtökohtaiseen jaotteluun perustuu myös aatemaailmaan perustuvan väkivallan käytön oikeutus. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan tavoitteena on suojella demokratiaa, perus- ja ihmisoikeuksia ja keskeisiä oikeusvaltion periaatteita.

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma ohjaa ennaltaehkäisyä ja torjuntaa kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Myös kansainvälinen toiminta on tärkeä osa toimintaa.

1.3 Päivitettävän toimenpideohjelman valmistelu

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelma valmisteltiin laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Toimenpideohjelman valmistelua ohjaamaan asetettiin ohjausryhmä, jossa oli edustajat keskusrikospoliisista, oikeusministeriöstä, Opetushallituksesta, Poliisihallituksesta, Puolustusvoimista, Rikosseuraamuslaitoksesta, sisäministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, suojelupoliisista ja valtiovarainministeriöstä.

Osana toimenpideohjelman valmistelevaa työtä järjestettiin työpajoja erilaisista väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä teemoista. Työpajoja järjestettiin yhteensä seitsemän⁸. Työpajoihin osallistui edustajia muun muassa ministeriöistä, virastoista, yliopistoista, järjestöistä ja yhteisöistä. Osallistujien erilaiset taustat mahdollistivat monipuolisen osaamisen kautta erilaisten näkökulmien saamisen. Vaikka työpajoissa käsitellyt teemat olivat erilaisia, keskustelun sisällöissä nousi esille toistuvia aihealueita. Näitä olivat muun muassa keskustelu muutoksessa olevista ideologioista ja maailmankuvista, yhteisöllisyyden merkitys väkivaltaisessa radikalisoitumisessa ja sen ennaltaehkäisyssä

⁷ Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

⁸ Työpajojen teemat: 1) Ideologiat, ajankohtaiset ilmiöt, tulevaisuuden ilmiöiden ennakointi 2) Keskeisimpien termien määrittely 3) Sukupuolinäkökulma 4) Lapset ja nuoret 5) Internet, sosiaalinen media, uudet teknologiat 6) Yhteistyö 7) Muut tärkeät asiat

sekä yksilöllisen kohtaamisen tärkeys asiakastyöskentelyssä. Teematyöpajojen lisäksi osana päivitettävän toimenpideohjelman valmistelua tilattiin tulevaisuuden tutkimusta hyödyntävä työpaja. Työpajassa arvioitiin väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä merkittävimpiä trendejä ja laadittiin ilmiöön liittyviä skenaarioita. Työpaja antoi tulevaisuuteen suuntaavien skenaarioiden kautta perspektiiviä, jota hyödynnettiin toimenpiteiden suunnittelussa.

Työpajojen lisäksi toimenpideohjelmia valmisteltaessa kuultiin laajasti eri toimijoita, ensin yksittäisiin toimenpidekirjausluonnoksiin liittyen, ja tämän jälkeen koko toimenpideohjelman luonnosta koskien. Toimenpideohjelmia valmisteltaessa tehtiin myös sosiaali- ja terveysministeriön suosittelema⁹ sukupuolivaikutusten arviointi. Lisäksi toimenpideohjelman arvioinnin suunnittelussa hyödynnettiin EU-rahoitteisen INDEED-hankkeen, jossa on Suomesta mukana Helsingin yliopisto, tuloksia.¹⁰ Myös Poliisiammattikorkeakoulu tuotti sisäministeriölle aineistoa toimenpideohjelman valmisteluun liittyen. Toimenpideohjelman strategiseen viestintään liittyen saatiin puolestaan räätälöityä tukea Euroopan komission *Radicalisation Awareness Network* (RAN) kautta. Edellä mainittujen lisäksi toimenpideohjelmia laadittaessa huomioitiin kansainvälisiä ja kansallisia dokumentteja sekä akateemista tutkimusta.

1.4 Kansalliset määritelmät

Väkivaltaisella radikalisoitumisella, väkivaltaisella ekstremismillä ja terrorismilla ei ole vakiintuneita kansainvälisiä määritelmiä.

Suomessa työ on perustunut määritelmiin, jotka vahvistettiin kansallisessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelmassa 2016, ja pääosin samoja määritelmiä käytettiin myös toimenpideohjelmassa 2019–2023. Näitä määritelmiä on edelleen tarkennettu tässä toimenpideohjelmassa¹¹.

Väkivaltaisella radikalisoitumisella kuvataan prosessia, jonka edetessä väkivalta alkaa näyttäytyä henkilölle hyväksyttävänä keinona aatemaailman mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Väkivaltainen radikalisoituminen voi johtaa

9 [Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivut sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta](#)

10 [INDEED-projektin verkkosivut](#)

11 Terrorismi on edellisen toimenpideohjelman valmistumisen jälkeen määritelty myös [Sisäisen turvallisuuden sanastossa](#), jonka määritelmää hyödynnettiin toimenpideohjelmassa käytettävässä määrittelyssä.

väkivaltaisiin ekstremistisiin tai terroristisiin tekoihin. Väkivaltaiseen radikalisoitumiseen vaikuttaa aina useita tekijöitä, eikä väkivaltaisesti radikalisoituneilla henkilöillä ole yhtä profiilia. Väkivaltaiseen radikalisoitumiseen vaikuttavia tekijöitä on tutkittu varsin paljon, ja ne liittyvät yleisiin yhteiskunnallisiin, sosiaalisiin ja yksilötason tekijöihin.

Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan aatemaailmaan perustuvaa väkivallan käyttöä, sillä uhkaamista, siihen kannustamista tai sen tukemista. Väkivaltaisella ekstremistisellä toiminnalla voidaan aiheuttaa myös aineellisia vahinkoja. Väkivaltainen ekstremismi voi liittyä mihin tahansa väkivaltaa oikeuttavaan aatemaailmaan. Väkivaltaiseen ekstremismiin liittyy usein pyrkimys pelon ja turvattomuuden tunteen aiheuttamiseen. Terrorismi on väkivaltaisen ekstremismin äärimmäisin muoto. Viharikokset¹² ovat ekstremistisiä rikoksia silloin, kun teon motiivina on tekijän ekstremistinen aatemaailma. Käsitteiden välinen erottelu voi kuitenkin olla joskus haastavaa. Terrorismiin liittyvien rikosten osalta rikoksentekijän terroristinen tarkoitus määräytyy Suomessa rikoslain 34 a luvun 6 § määritelmien mukaan.

Terrorismi on ilmiönä tyypillisesti tavoitteellista, aatemaailmaan perustuvaa toimintaa, jolla pyritään väkivaltaa käyttämällä, sillä uhkaamalla tai väkivallan käyttöä tukevalla toiminnalla synnyttämään yhteiskunnallista levottomuutta ja pelkoa ja vaikuttamaan päätöksentekoon. Terrori-iskut voivat aiheuttaa ihmishenkien menetyksiä ja vakavia aineellisia vahinkoja. Lisäksi niillä voi olla poliittisia ja taloudellisia vaikutuksia. Terrorismiin liittyy myös terrorismin tukitoiminta, kuten esimerkiksi propagandan levittäminen, terroristiseen toimintaan osallistuvien yksilöiden ja ryhmittymien rahallinen tukeminen ja uusien jäsenten värväminen terroristijärjestöihin.

Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset on määritelty Suomessa rikoslaissa (rikoslaki 34a). Terrorismirikosten määrittelyssä on huomioitu EU-säännökset sekä kansainväliset velvoitteemme. Suomen terrorismintorjuntaa ohjaa Kansallinen terrorismintorjunnan strategia¹³.

12 Viharikosten määrittelystä, katso [sisäministeriön verkkosivut viharikoksista](#) ja [poliisin sivut viharikoksista](#)

13 [Kansallinen terrorismintorjunnan strategia 2022–2025](#)

Aatemaailmalla tarkoitetaan tässä toimenpideohjelmassa ajatusrakennelmia, joiden lähtökohtina voivat olla esimerkiksi tulkinnat ihmisryhmistä, maailmasta, uskonnosta, ihmisten ja valtioiden välisistä suhteista, ihmisarvosta ja pyhyydestä. Nämä vaikuttavat muun muassa yksilön identiteettiin ja moraalikäsitteisiin.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan kohdealue. Väkivaltaisen ekstremismin yleisyyteen voivat vaikuttaa päätökset ja toimenpiteet, joita tehdään yhteiskuntapolitiikan eri alueilla. Esimerkiksi onnistunut koulutuspolitiikka, sosiaali- ja terveystaloudellinen politiikka ja työllisyyspolitiikka voivat osaltaan ennaltaehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismia. Vastaavasti epäonnistuessaan ne voivat luoda niille kasvualustaa. Hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy ovat yhteiskunnan kannalta tärkeää toimintaa, mutta ne eivät yksin ennaltaehkäise väkivaltaista radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismia. On myös syytä huomioda, että vaikka toimenpideohjelma keskittyy yhteiskunnan eri toimijoiden ohjaamiseen ennaltaehkäisyn ja torjunnan osalta, tämä ei poissulje yksittäisten henkilöiden ja perheiden toiminnan merkitystä ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa.

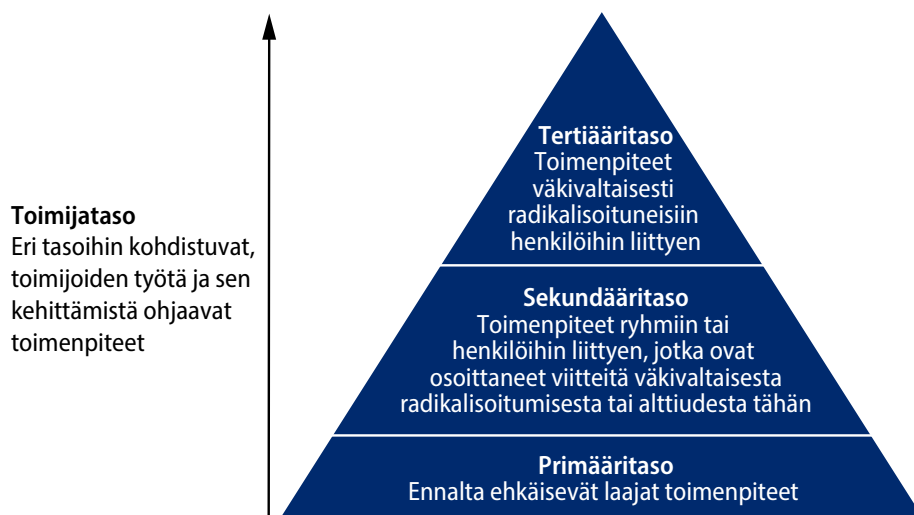
Tässä toimenpideohjelmassa on mukana toimenpiteitä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan liittyen¹⁴. Ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla pyritään ennalta ehkäisemään väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin syntymistä. Torjunnan toimenpiteet liittyvät puolestaan tilanteisiin, joissa ennaltaehkäisy ei ole enää riittävää. Näitä ovat esimerkiksi tilanteet, joissa pyritään torjumaan väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvää uhkaa, tai joissa työskennellään jo väkivaltaisesti radikalisoituneiden henkilöiden kanssa.

14 Englanninkielisessä kirjallisuudessa käytössä on sekä *Preventing violent extremism* -käsite (PVE), että *Countering violent extremism* -käsite (CVE).

Toimenpiteet liittyvät primääritasoon, sekundääritasoon ja tertiääritasoon¹⁵ ja ne kohdistuvat yksilöihin, ryhmiin ja yhteiskuntaan myös laajemmin.

Lisäksi toimenpideohjelma ohjaa toimenpiteitä toimijatasolla primääritasolla, sekundääritasolla ja tertiääritasolla. Esimerkiksi primääritasolla toimijatason työ voi olla ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämistä, sekundääritasolla toimintaprosessien luomista huolta herättävien havaintojen käsittelyn suhteen ja tertiääritasolla viranomaisten keskinäisen tiedonvaihdon ja yhteistyön kehittämistä jo väkivaltaisesti radikalisoituneisiin henkilöihin liittyen.

Kuvio 1. Toimenpideohjelman toimintatasot

15 Primääritasoa, sekundääritasoa ja tertiääritasoa on ilman toimijatason kuvausta kuvattu aiemmin useissa eri julkaisuissa, kuten [Challgren ym. 2016. Countering Violent Extremism: Applying the Public Health Model](#).

1.5 Toimenpideohjelman tavoitteet

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman luvussa 10 ”Turvallinen ja kriisinkestävä oikeusvaltio” on määritelty tilannekuva ja tavoitteet seuraavasti:

Tilannekuva

Suomi on turvallinen ja vakaa oikeusvaltio. Yhteiskuntamme ja kansalaistemme kohtaamat haasteet ovat kuitenkin yhä monisyisempiä. Ilmiöt koskettavat useita yhteiskunnan sektoreita, ja niiden tunnistamisessa ja niihin tarttumisessa vaaditaan yhä enemmän yhteistyötä ja uudenlaisia toimintatapoja. Muutokset toimintaympäristössä edellyttävät myös sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon toimijoiden toimivaltuuksien ja resurssien lisäämistä. Oikeusvaltion ytimessä on kansalaisten luottamus oikeudenmukaisesti toimivaan yhteiskuntaan ja oikeusjärjestelmään.

Pidemmän aikavälin tavoitteet vuodelle 2031

Suomi on luottamuksen yhteiskunta, jossa toteutuvat turvallisuus ja oikeudenmukaisuus. Oikeusvaltio on yhteiskunnan selkäranka. Viranomaiset luovat edellytyksiä hyvälle arjelle, ja oikeudenhoidon ketju toimii tehokkaasti. Suomi edistää kaikessa toiminnassaan demokratian, kansalaisyhteiskunnan, perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion periaatteita.¹⁶

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjunnan toimenpideohjelman tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua väkivaltaista radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismiä Suomessa. Onnistunut ennaltaehkäisy ja torjunta edistävät osaltaan hallitusohjelman tavoitteita.

1.6 Suomen strategia väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa

Suomen toiminta väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa perustuu seuraaviin strategisiin linjauksiin, jotka ohjaavat toiminnan tavoitteita ja toimenpiteitä:

16 Vahva ja välittävä Suomi – Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. s. 176

1. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunta pohjautuvat perus- ja ihmisoikeuksien, demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteiden kunnioittamiselle. Ennaltaehkäisy ja torjunta myös edistävät näiden toteutumista yhteiskunnassa.
2. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunnan kohteena ovat kaikki väkivaltaisen ekstremismin muodot.
3. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunta perustuvat tutkittuun tietoon, tiedon jakamiseen ja tiedolla johtamiseen. Tutkitun tiedon osalta tarvitaan myös Suomen tilanteeseen liittyvää tietoa.
4. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä ja torjuntaa tehdään paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Työ perustuu yhteistyöhön eri toimijoiden välillä ja moniammatilliseen yhteistyöhön. Toimijat jakavat keskenään tietoa lainsäädännön mahdollistamissa puitteissa ja tiedonvaihdon esteitä pyritään purkamaan. Työn suunnittelussa ja toteutuksessa tunnistetaan tarve saada mukaan toimijoita laajasti yhteiskunnan eri sektoreilta ja ympäri Suomea, sekä kansainvälisen yhteistyön merkitys.
5. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa tunnistetaan erilaisista taustoista tulevien ja erilaista osaamista omaavien henkilöiden asiantuntemus.
6. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa tunnistetaan väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien aatemaailmojen viholliskuvista muodostuvia uhkia eri yksilöille, ihmisryhmille, yhteisöille ja yhteiskunnalle laajemmin, sekä muille mahdollisille tahoille.
7. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa tunnistetaan, että väkivaltainen radikalisoituminen on yksilöllinen prosessi, johon vaikuttavat monet tekijät. Tämän vuoksi myös työskentelyn keinot ovat erilaisia eri tilanteissa ja eri yksilöiden kohdalla.
8. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa huomioidaan sukupuolinäkökulma läpileikkaavasti.¹⁷

17 Sukupuoli voi esimerkiksi vaikuttaa henkilön väkivaltaiseen radikalisoitumisprosessiin tai väkivaltaiseen ekstremistiseen aatemaailmaan liittyvään toimintaan.

1.7 Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunnan koordinointi

Sisäministeriö koordinoi kansallista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä ja torjuntaa.

Kansallista yhteistyötä tehdään kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä ja torjunnan yhteistyöryhmän toimesta. Kansallisen yhteistyöryhmän toiminnan tavoitteena on jakaa eri toimijoiden kesken ajankohtaista tietoa, muodostaa yhteistä näkemystä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa sekä jakaa ennaltaehkäisyä ja torjunnan hyviä käytänteitä. Lisäksi sisäministeriö muodostaa kansallisesta yhteistyöryhmästä pienryhmiä, joiden tavoitteena on tehdä konkreettisempaa yhteistyötä yksittäisiin teemoihin liittyen. Sisäministeriö vastaa kansallisen yhteistyöryhmän puheenjohtajuudesta ja pienryhmien koordinoinnista. Kansalliseen yhteistyöryhmään kutsuttavia tahoja sekä pienryhmiä ja niiden lukumäärää voidaan päivittää tarvittaessa.

Kansallisen yhteistyön lisäksi sisäministeriö ja muut toiminnassa mukana olevat tahot osallistuvat aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan liittyen. Sisäministeriö jakaa kansallisille yhteistyökumppaneille myös kutsuja kansainvälisiin koulutuksiin, ja pyrkii edesauttamaan parhaiden kansainvälisten käytänteiden jalkauttamista Suomeen.

Sisäministeriö kiinnittää erityistä huomiota kansallisen tason tiedonvälittämisessä ja koulutuskutsujen jakamisessa siihen, että osaaminen lisääntyisi kattavasti ympäri Suomea.

1.8 Vastuutahot toimenpideohjelman edistämisessä

Toimenpideohjelman toimenpiteet on jaoteltu kansalliseen tasoon, alueelliseen ja paikalliseen tasoon ja yksilötason työskentelyyn. Toimenpiteissä on määriteltä *päävastuutaho* ja tarpeen mukaan *muu vastuutaho* sekä toimenpiteeseen liittyviä *tärkeitä toimijoita*.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunta liittyvät Suomessa useiden eri toimijoiden toimialaan, mikä tuo mahdollisuuksia laajaan ja vaikuttavaan toimintaan. Samaan aikaan toimijoiden suuri määrä tuo osassa toimenpiteistä haasteita vastuutahojen tarkkaan määrittelyyn. Tämä koskee etenkin toimenpiteitä, joiden tavoitteet liittyvät useamman toimijan työhön.

Vastuutahojen määrittelyssä on myös esimerkiksi tunnistettu kuntien ja hyvinvointialueiden itsehallinto ja järjestötahojen toiminnan riippuvuus muun muassa käytössä olevasta rahoituksesta. Tämän seurauksena näitä ja vastaavia tahoja *ei ole määritelty toimenpiteiden vastuutahoiksi*. Kuitenkin myös näiden toimijoiden osallistuminen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan olisi erittäin tärkeää, ja korostuu etenkin paikallisen tason ja yksilötason toiminnassa. Tämän vuoksi näitä tahoja on määritelty useissa toimenpiteissä *tärkeiksi toimijoiksi*.

Lähtökohtana on, että eri toimijat osaavat tunnistaa toimenpiteistä omaan toimintaansa, toimialaansa ja mahdollisiin lakisääteisiin tehtäviinsä liittyvät toimenpiteet¹⁸, ja arvioida keinojaan ja mahdollisuuksiaan toimenpiteiden edistämiseen. Toimijat voivat myös aina edistää toimenpiteitä, vaikka niitä ei olisi erikseen määritelty vastuutahoissa. Toimenpideohjelman edistymisen kannalta keskeistä kuitenkin on, että eri toimijat ovat tietoisia toimenpiteistä, jotta omaan toimialaan liittyvät toimenpiteet osataan tunnistaa. Erityisesti toimenpiteissä, joissa suunniteltu toiminta keskittyy paikalliselle tasolle tai yksilötyöhön, korostuu eri ministeriöiden ja virastojen viestintä toimenpiteistä. Viestinnän lisäksi ministeriöiden ja virastojen rooliin toimenpiteissä liittyvä mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen määräytyy näiden tahojen vastuiden ja toimialaan kuuluvien tehtävien mukaan, ja voi sisältää esimerkiksi omalle hallinnon-alalle tehtävää informaatio-ohjausta.

Useassa toimenpiteessä viitataan kolmanteen sektoriin, jolla tarkoitetaan esimerkiksi järjestöjä, uskonnollisia yhteisöjä, urheiluseuroja, säätiöitä ja erilaisia muita yhteisöjä.

Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten roolien osalta toimenpideohjelman täytäntöönpanon aikana on huomioitava valtion aluehallinnon uudistus¹⁹.

18 Esimerkiksi hyvinvointialue voi päättää ottaa hoitaakseen alueellaan ainoastaan tehtäviä, jotka tukevat sen lakisääteisiä tehtäviä. Katso tarkemmin [valtiovarainministeriön sivut](#).

19 Katso valtion aluehallinnon uudistuksesta tarkemmin [valtiovarainministeriön sivuilta](#).

Sisäministeriöllä on valtakunnallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan koordinointiin liittyvän roolinsa vuoksi keskeinen tehtävä varmistaa toimenpideohjelmaan liittyvä tiedon välittäminen. Sisäministeriö onkin vastuussa yleisestä toimenpideohjelmaan liittyvästä säännöllisestä viestinnästä.

Toimenpiteitä edistävät tahot laativat itse toimenpiteisiin liittyvät tarkemmat täytäntöönpanosuunnitelmat ja tarkastelevat tarpeen mukaan yhteistyön tarvetta muiden kanssa. Sisäministeriö voi tarvittaessa tukea täytäntöönpanosuunnitelmien laatimisessa ja eri toimijoiden välisen yhteistyön muodostamisessa.

1.9 Toimenpideohjelman arviointi

Sisäministeriö vastaa osana valtakunnallista koordinointia toimenpideohjelman edistymisen arvioinnin suunnittelusta ja sen toteutuksen järjestämisestä. Toimenpideohjelman toimenpiteiden edistymistä arvioidaan vuosittain prosessiarviointina ja arvioinnissa hyödynnetään todennettuun tietoon perustuvan arvioinnin lähtökohtia. Arvioinnissa käytetään kyselylomaketta, jotta arviointi on yhteismitallista sekä toimijoiden välillä, että ajallisesti.

Vuosittaisen arvioinnin tavoitteena on selvittää, miten toimenpideohjelman täytäntöönpano edistyy, millaisia tuloksia toimenpideohjelmassa on saavutettu ja onko toimenpiteitä, jotka eivät ole vielä edenneet. Jälkimmäisten osalta arvioidaan myös sitä, mistä puutteet edistymisessä johtuvat, ja kuinka niiden edistymistä voitaisiin edesauttaa. Arvioinnin yhteydessä huomioidaan myös mahdollinen käytössä olleiden resurssien vaikutus toimenpiteiden edistymiseen.

Vuosittaisen arvioinnin havaintojen perusteella sisäministeriö suunnittelee yhdessä kansallisten yhteiskumppaneiden kanssa tarkentavia toimenpiteitä, mikäli näille nousee tarve. Tämä mahdollistaa käytännön kokemusten hyödyntämisen koko toimenpideohjelman voimassaolon ajan. Lisäksi tarkentavia toimenpiteitä arvioitaessa huomioidaan aina myös tuorein suojelupoliisin kansallinen terrorismin uhka-arvio sekä muu olennainen väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvä tilannetieto ja tutkimus, jotta mahdolliset tarkentavat toimenpiteet suhteutuvat myös ajan-kohtaiseen tilanteeseen. Sisäministeriö vastaa viestinnästä arviointiin ja tarkentaviin toimenpiteisiin liittyen.

Toimenpiteiden edistymisen arvioinnin lisäksi sisäministeriö pilotoi toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia yksittäisiin toimenpiteisiin liittyen yhteistyössä toimeenpanossa mukana olevien tahojen kanssa.

2 Toimenpiteet

2.1 Kansallisen tason toiminta

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä ja torjuntaa tehdään kansallisella tasolla erityisesti ministeriöiden ja valtakunnallisesti toimivien virastojen toimesta. Näiden lisäksi myös muun muassa tutkijat ja järjestöt voivat osaltaan edistää kansallisen tason toimenpiteitä. Kansallisen tason toimenpiteissä korostuu sisäministeriön aktiivinen rooli kansallisen tason koordinoinnissa ja eri toimijoiden yhteen tuomisessa.

1. **Lisätään tutkittua tietoa väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä Suomessa.** Tavoitteena on lisätä tietoa siitä, miten väkivaltainen radikalisoituminen ja väkivaltainen ekstremismi ilmenevät Suomessa. Kansainvälisesti väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvää tutkimusta on tehty paljon. Tätä tutkimusta voidaan hyödyntää, mutta tärkeä on saada lisäksi tarkemmin Suomen kontekstiin liittyvää tutkimustietoa, sisältäen esimerkiksi ikään ja sukupuoleen liittyvien tekijöiden tarkastelua sekä mahdollisten alueellisten erojen tai segregaaation vaikutusten huomioimisen. Erityisesti tutkijoilla olisi tärkeä rooli toimenpiteeseen liittyvän tutkimuksen toteuttamisessa, minkä lisäksi erilaisia selvityksiä voidaan tehdä myös esimerkiksi kolmannen sektorin toimesta. Tarkastelussa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää myös erilaisia viranomaisaineistoja sekä esimerkiksi alueellisella ja paikallisella tasolla tehtyjä ilmiötason havaintoja. Toimenpiteen edistäminen edesauttaa tiedolla johtamista ja mahdollisten vuosittaisten toimenpideohjelman tarkentavien toimenpiteiden suunnittelua.

Päävastuutaho: sisäministeriö

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: tutkijat, kolmas sektori, THL

2. **Edistetään väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä tukevaa viestintää.** Tavoitteena on edistää ennaltaehkäisyä tukevaa, suunnitelmallista ja ajantasaista viestintää kansallisella ja paikallisella tasolla, huomioiden väkivaltaisten ekstremististen toimijoiden narratiivit ja propaganda, väkivaltaiseen

ekstremismiin liittyvät mis- ja disinformaatio, sekä näissä tapahtuvat muutokset.²⁰ Osana viestinnän tarkastelua huomioidaan myös keinoja tavoittaa erilaisia kohderyhmiä, mukaan lukien ei-ammattilaisia. Sisäministeriö koordinoi tavoitteen edistämiseksi yhteistyöryhmän ilmioon liittyvää viestintää tekevistä eri tahoista asiaan liittyvien teemojen käsittelemiseksi ja hyvien käytänteiden jakamiseksi.

Päävastuutaho: sisäministeriö

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

3. **Koostetaan säännöllisesti kansallinen, yhteismitalliseen tietoon perustuva väkivaltaisen ekstremismin tilannekuva.** Tavoitteena on saada viranomaisten käyttöön päivittyvä tilannekuva, jonka avulla voidaan tarkastella myös mahdollisia alueellisia eroavaisuuksia ja niissä tapahtuvia muutoksia. Tilannekuvassa hyödynnetään rikostilastoinnista ja eri toimijoilta saatuja tietoja, sekä sisäministeriön turvallisuusviranomaisten käyttöön suunnattua Sentimentti-tietotyökalua. Sisäministeriö vastaa toimenpiteen edistämisestä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan. Tilannekuvasta voidaan laatia tarpeen mukaan myös laajempaan käyttöön tarkoitettu asiakirja.

Päävastuutaho: sisäministeriö

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

4. **Lisätään tietoa väkivaltaisen ekstremismin ja muun rikollisuuden yhteydestä Suomessa.** Tavoitteena on lisätä tietoa siitä, missä määrin väkivaltaisella ekstremistisellä toiminnalla ja muulla rikollisuudella on liittymäpintoja Suomessa. Jokainen päävastuutaho vastaa toimenpiteen edistämisestä omalla toimialallaan. Sisäministeriö koordinoi vastuutahoista muodostuvan yhteistyöryhmän keskinäisen tiedon jakamiseksi ja hyödyntää saatuja tietoja vastuutahojen kanssa sovitusti väkivaltaisen ekstremismin tilannekuvassa. Muut toimijat, kuten tutkijat, voivat myös osaltaan edistää toimenpidettä.

Päävastuutaho: Poliisihallitus, suojelupoliisi, keskusrikospoliisi, Rikosseuraamuslaitos

Muu vastuutaho: sisäministeriö

20 [Kansallisessa terrorismintorjunnan strategiassa 2022–2025](#) on puolestaan toimenpide liittyen viranomaisviestintään terrori-iskun jälkeen.

Tärkeitä toimijoita: Poliisilaitokset, paikalliset yhteistyöverkostot, tutkijat, kansallinen yhteistyöryhmä

5. **Lisätään vihapuheen vaikutusten tunnistamista.** Tavoitteena on lisätä sen tunnistamista, millaisia vaikutuksia vihapuheella on väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin. Vihapuhe voi liittyä esimerkiksi henkilön etniseen taustaan, uskontoon, sukupuoleen tai sen ilmaisuun tai seksuaaliseen suuntautumiseen. Vihapuheen tarkoituksena on usein luoda kuva siitä, että vihapuheen kohteena oleva ryhmä on esimerkiksi alempiarvoinen tai epäluotettava. Esimerkiksi rasismi tai naisviha voivat ilmetä vihapuheena. Sisäministeriö vastaa toimenpiteen edistämisestä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan, välittäen muun muassa ilmiöön liittyvää tietoa keskeisille toimijoille kansallisella, alueella ja paikallisella tasolla, huomioiden myös digitaalisissa ympäristöissä työskentelevät tahot.

Päävastuutaho: sisäministeriö

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

6. **Seurataan kansainvälistä tilannetta ja tapahtumia, arvioidaan näiden heijastevaikutuksia Suomeen ja jaetaan tietoa toimijoiden kesken.** Tavoitteena on varmistaa, että kansainvälisen tilanteen ja tapahtumien mahdollisiin seurannaisvaikutuksiin osataan varautua Suomessa ennakoivasti, ja että näihin liittyvä tarpeellinen tieto on eri toimijoiden käytössä. Kansainvälinen tilanne ja tapahtumat voivat liittyä esimerkiksi konflikteihin, ilmastonmuutoksen seurauksiin, muutoksiin väkivaltaisten ekstremististen toimijoiden aatemaailmojen viholliskuvissa, tai dis-tai misinformaatioon. Kansainväliset alueelliset tai maiden sisäiset konfliktit voivat puolestaan johtaa esimerkiksi vierastaistelijailmiöön. Jokainen vastuutaho vastaa toimenpiteen edistämisestä omalla toimialallaan. Sisäministeriö koordinoi vastuutahoista muodostuvan yhteistyöryhmän keskinäisen tiedon jakamiseksi ja hyödyntää saatuja tietoja vastuutahojen kanssa sovitusti väkivaltaisen ekstremismin tilannekuvassa.

Päävastuutaho: ulkoministeriö, suojelupoliisi, Maahanmuuttovirasto, keskusrikospoliisi, sisäministeriö

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: tutkijat

7. Lisätään vaikuttavassa asemassa olevien tahojen tietoa julkisen keskustelun vaikutuksista väkivaltaiseen radikalisoitumiseen.

Tavoitteena on yhteisen keskustelun ja tiedon välittämisen keinoin lisätä vaikuttavassa asemassa olevien henkilöiden tietoa siitä, millaisia vaikutuksia julkisella keskustelulla voi olla väkivaltaiseen radikalisoitumiseen. Väkivaltaiset ekstremistiset toimijat voivat esimerkiksi hyödyntää julkista keskustelua osana omaan aatemaailmaan liittyvää narratiivien rakentamista, minkä vuoksi julkisen keskustelun potentiaalisten vaikutusten tunnistaminen on tärkeää. Julkinen keskustelu voi vaikuttaa myös siihen, millainen yleinen keskusteluilmapiiri Suomessa on. Vaikuttavassa asemassa olevia henkilöitä voivat olla esimerkiksi median edustajat, poliitikot, uskonnolliset johtajat ja sosiaalisen median vaikuttajat. Sisäministeriö vastaa toimenpiteen edistämisestä, mutta myös esimerkiksi kolmas sektori voi edistää osaltaan toimenpidettä.

Päävastuutaho: sisäministeriö

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kolmas sektori

8. Yhdenmukaistetaan poliisilaitosten käytänteitä. Tavoitteena on kehittää poliisin toimintaa siten, että väkivaltaisen ekstremismin tunnistamista tukevat käytänteet ja rikosten kirjaamiseen liittyvät toimintatavat olisivat mahdollisimman yhdenmukaisia valtakunnallisesti. Toimenpiteen edistäminen on tärkeä yhteensovittaa osaksi muuta poliisin toimintaan liittyvää kehittämistä.

Päävastuutaho: Poliisihallitus, sisäministeriö

Muu vastuutaho: poliisilaitokset, keskusrikospoliisi

Tärkeitä toimijoita:

9. Vahvistetaan oikeuspsykiatrian roolia. Tavoitteena on vahvistaa oikeuspsykiatrian alan sisällä väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyvää osaamista, ja samaan aikaan lisätä oikeuspsykiatrisen erityisosaamisen hyödyntämistä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa. Toimenpidettä voidaan edistää erityisesti koulutuksen, yhteistyön ja toimintaprosessien kehittämisen kautta. Sisäministeriö edistää toimenpidettä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan ja muut vastuutahot omaan toimialaansa liittyen.

Päävastuutaho: sisäministeriö, THL, Niuvanniemen sairaalan valtakunnallinen poliklinikka

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

10. Lisätään Niuvanniemen sairaalan konsultointia tilanteissa, joissa on kohdennetun väkivallan uhkaa ja psykiatrisen arvion tarve.

Tavoitteena on varmistaa, että yksilön mielenterveyden oireet tulevat huomioiduksi riittävällä tasolla, ja että eri toimijat ovat tietoisia ja pystyvät mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään Niuvanniemen sairaalan valtakunnallisen poliklinikan tarjoamaa palvelua konsultoinnissa, väkivallan riskiarvioinnissa tai hoidon ja kuntoutuksen suunnittelussa.

Päävastuutaho: THL, Niuvanniemen sairaala

Muu vastuutaho: sisäministeriö

Tärkeitä toimijoita: paikalliset yhteistyöverkostot, kansallinen yhteistyöryhmä

11. Kehitetään yhteistyötä kehittyvän teknologian vaikutusten tunnistamisessa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyen.

Tavoitteena on lisätä yksityisen teknologia-alan ja kansallisessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa mukana olevien toimijoiden yhteistä tietotaitoa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin erityispiirteistä digitaalisissa ympäristöissä sekä ennakkointia siitä, millaisia vaikutuksia kehittyvällä teknologialla, kuten tekoälyllä, voi olla väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremistiseen toimintaan. Lisäksi yhteistyön avulla voidaan tarkastella keinoja hyödyntää kehittyvää teknologiaa näiden ilmiöiden ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa. Sisäministeriö edistää toimenpidettä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan ja kutsuu eri toimijoita mukaan yhteistyöhön.

Päävastuutaho: sisäministeriö

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kansallinen yhteistyöryhmä, yksityinen teknologia-ala

12. Luodaan uusia yhteistyökumppanuuksia.

Tavoitteena on lisätä yhteiskunnan eri toimijoiden osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan. Toimenpiteen edistämiseksi tarkastellaan keinoja rakentaa uusia yhteistyökumppanuuksia julkisen sektorin, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Sisäministeriö ja kansallinen yhteistyöryhmä tarkastelevat yhdessä toimenpiteen edistämistä kansallisella tasolla, huomioiden myös digitaalisissa ympäristöissä työskentelevät toimijat. Paikallisella ja alueellisella tasolla erityisesti paikallisilla

yhteistyöverkostoilla on tärkeä rooli uusiin yhteistyökumppanuuksiin liittyvien tarpeiden ja mahdollisuuksien tunnistamisessa, oman alueen erityispiirteet tunnistaen.

Päävastuutaho: sisäministeriö, kansallinen yhteistyöryhmä, paikalliset yhteistyöverkostot

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kunnat

13. **Kartoitetaan hyväksi todettuja kansainvälisiä käytänteitä kansallisen tason toiminnan kehittämiseksi.** Tavoitteena on tarkastella kansainvälisiä, erityisesti muiden Pohjoismaiden, toimintamalleja kansallisen koordinaation ja eri toimijoiden välisen yhteistyön järjestämisessä, ja kehittää kansallisen yhteistyön malleja ja sisäministeriön kansallista koordinaatiota tämän perusteella.

Päävastuutaho: sisäministeriö

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

14. **Lisätään kansallisen tason koordinaatiota kolmannen sektorin rahoitukseen liittyen.** Tavoitteena on lisätä kolmannen sektorin väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan saamaan rahoitukseen liittyvää koordinaatiota pitkäjänteisen ja valtakunnallisella tasolla mahdollisimman suunnitelmallisen rahoituksen edistämiseksi. Sisäministeriö vastaa toimenpiteen edistämisestä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan ja kutsuu tarpeellisia tahoja mukaan asiaan liittyvään keskusteluun, kuullen myös kolmannen sektorin toimijoiden näkemyksiä.

Päävastuutaho: sisäministeriö

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

15. **Hyödynnetään nuorten osaamista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä.** Tavoitteena on osallistaa erilaisista taustoista tulevia ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia nuoria väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn suunnitteluun ja toteutukseen mahdollistamalla nuorten tietojen ja osaamisen esille tuominen. Nuorilla on osaamista esimerkiksi sosiaaliseen mediaan ja digitaalisten pelien maailmaan liittyen, mitä on tärkeä hyödyntää ennaltaehkäisyn toimia suunnitellessa. Lisäksi nuorilla on ymmärrystä muun muassa

siitä, minkälaiset aiheet herättävät heidän ikäryhmässään keskustelua ja missä keskustelua tapahtuu, sekä minkälaisia kokemuksia nuorilla on. Nuorten osaamisen hyödyntämistä on tärkeä tehdä niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla.

Päävastuutaho: sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö

Muu vastuutaho: kansallinen yhteistyöryhmä, paikalliset yhteistyöverkostot

Tärkeitä toimijoita: kolmas sektori, kunnat, aluehallintovirastot, nuorten omat vaikuttamiseen liittyvät ryhmät²¹

- 16. Koulutetaan Puolustusvoimien henkilökuntaa väkivaltaisen ekstremismin ja väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnistamiseen liittyen.** Tavoitteena on, että Puolustusvoimien keskeinen henkilökunta on tietoinen väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä ilmiöistä ja osaa tunnistaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyviä viitteitä osana perustyötään, sekä saa näihin tarpeen mukaan myös syventävää koulutusta. Sisäministeriö voi osaltaan tukea toimenpiteen edistämisessä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan.

Päävastuutaho: Puolustusvoimat

Muu vastuutaho: sisäministeriö

Tärkeitä toimijoita:

- 17. Varmistetaan, että Puolustusvoimissa on tiedossa toimintatavat ja prosessit, kuinka toimia väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien havaintojen osalta.** Tavoitteena on, että Puolustusvoimien henkilökunta tietää miten toimia väkivaltaiseen radikalisoitumiseen tai väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien havaintojen osalta, ja mistä saada tarpeen mukaan lisätietoja tai ohjeita. Väkivaltaiseen radikalisoitumiseen tai väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä havaintoja voi nousta esille esimerkiksi varusmiespalvelusten tai kertausharjoitusten aikana.

Päävastuutaho: Puolustusvoimat

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

21 Katso nuorten vaikuttamisen keinoista esimerkiksi [Suomi.fi-sivustolta](https://suomi.fi).

18. **Puolustusvoimat tapaa säännöllisesti keskeisimpiä yhteistyökumppaneitaan väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan liittyen.** Tavoitteena on yhteistyön avulla varmistaa keskeisten toimijoiden välillä yhteinen tilannekuva, tiedonkulku ja yhteistyö.
Päävastuutaho: Puolustusvoimat
Muu vastuutaho:
Tärkeitä toimijoita
19. **Ylläpidetään ja kehitetään Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan osaamista.** Tavoitteena on, että Rikosseuraamuslaitoksen eri työtehtävissä toimivat saavat oman työkuvaransa toteuttamista tukevaa koulutusta, ja pystyvät näin paremmin ennaltaehkäisemään ja torjumaan väkivaltaista radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismia osana omaa perustyötään. Sisäministeriö voi osaltaan tukea toimenpiteen edistämistä osana valtakunnallista ennaltaehkäisyä ja torjunnan koordinointiin liittyvää rooliaan.
Päävastuutaho: Rikosseuraamuslaitos
Muu vastuutaho: sisäministeriö
Tärkeitä toimijoita:
20. **Varmistetaan, että Rikosseuraamuslaitoksessa on käytössä selkeät toimintaohjeet ja prosessit väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien havaintojen käsittelemiseksi.** Tavoitteena on varmistaa, että Rikosseuraamuslaitoksen koko henkilökunta tietää, miten toimia väkivaltaiseen radikalisoitumiseen tai väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien havaintojen osalta, ja saa tarvittavaa tukea havaintoihin liittyvän jatkotyöskentelyn osalta.
Päävastuutaho: Rikosseuraamuslaitos
Muu vastuutaho:
Tärkeitä toimijoita:
21. **Kehitetään Rikosseuraamuslaitoksen tiedonvaihtoa.** Tavoitteena on sujuvoittaa tiedonvaihtoa väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien riskien madaltamiseksi Rikosseuraamuslaitoksen sisäisesti ja muiden viranomaisten kanssa. Kehittäminen sovitetaan yhteen hallitusohjelman kirjausten kanssa.
Päävastuutaho: oikeusministeriö, Rikosseuraamuslaitos
Muu vastuutaho:
Tärkeitä toimijoita:

22. **Tarkastellaan väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien riskien arviointia osana Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiin liittyviä käytänteitä ja huomioidaan näissä mahdollisesti olevat kehittämistarpeet.** Tavoitteena on, että väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä riskejä tunnistetaan systemaattisesti eri arvioinnin vaiheissa, kuten seuraamusselvityksiä tehdessä ja rangaistusajan suunnitelmaa ja yhdistelmärankaistukseen tuomittujen yksilöllistä riskiarviointia laadittaessa. Arvioinnin avulla vangeille ja rikosseuraamusasiakkaille on mahdollista suunnitella paremmin heidän tarpeitaan vastaavia yksilöllisiä toimia riskitekijöihin ja suojaaviin tekijöihin liittyen.
Päävastuutaho: Rikosseuraamuslaitos
Muu vastuutaho:
Tärkeitä toimijoita:
23. **Määritellään Rikosseuraamuslaitoksen arvoihin ja strategiaan tavoitteisiin perustuvat kriteerit sille, minkälaisen kumppanien kanssa yhteistyötä tehdään.** Tavoitteena on varmistaa, että erityisesti alttiissa asemassa oleviin vankeihin ei päästä kohdistamaan radikalisoimista väkivaltaiseen ekstremistiseen aatemaailmaan potentiaalisten yhteistyötahojen toimesta.
Päävastuutaho: Rikosseuraamuslaitos
Muu vastuutaho:
Tärkeitä toimijoita:
24. **Tehdään yhteistyötä väkivaltaisesti radikalisoituneisiin, vapautuviin vankeihin liittyen.** Tavoitteena on varmistaa, että vapautuvien vankien väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä riskejä kyetään vapautumisen jälkeen madaltamaan ja suojaavia tekijöitä vahvistamaan. Yhteistyökumppanuuksissa korostuvat erityisesti kunnat, hyvinvointialueet, poliisilaitokset ja kolmannen sektorin toimijat.
Päävastuutaho: Rikosseuraamuslaitos
Muu vastuutaho:
Tärkeitä toimijoita: kunnat, hyvinvointialueet, poliisilaitokset, kolmas sektori
25. **Ylläpidetään ja kehitetään vastaanottokeskusten henkilökunnan osaamista väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyen.** Tavoitteena on, että vastaanottokeskusten työntekijät saavat koulutusta väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä, sekä koulutusta ja tietoa ajankohtaisista väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä ilmiöistä. Koulutuksissa voidaan

hyödyntää jo olemassa olevia materiaaleja²². Sisäministeriö voi osaltaan tukea toimenpiteen edistämisessä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan.

Päävastuutaho: Maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskukset

Muu vastuutaho: sisäministeriö

Tärkeitä toimijoita:

26. Ilmoitetaan väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavista havainnoista vastaanottokeskuksissa.

Tavoitteena on, että vastaanottokeskusten henkilökunta ilmoittaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavista havainnoista sovittujen menettelyjen ja tiedonluovuttamiseen liittyvän lainsäädännön mukaisesti.

Päävastuutaho: Maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskukset

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

27. Kohdennetaan tukitoimia vastaanottokeskusten asiakkaisiin, joista on tehty väkivaltaiseen radikalisoitumiseen viittaavia havaintoja, tai joihin liittyy siihen liittyvää huolta. Tavoitteena on, että

vastaanottokeskuksissa kohdennetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tukitoimia henkilöihin, joista on herännyt huoli mahdollisten väkivaltaiseen radikalisoitumiseen viittaavien havaintojen perusteella. Tukitoimia ja niiden riittävyttä tulee tarkastella siirtymävaiheissa, esimerkiksi asiakkaan täysi-ikäistymisen yhteydessä tai asiakkaan siirtyessä vastaanottokeskuksien välillä.

Päävastuutaho: Maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskukset

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

28. Kehitetään vastaanottokeskusten, viranomaisten ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä. Tavoitteena on, että vastaanottokeskusten henkilökunta tekee aktiivista yhteistyötä oman alueen paikallisten toimijoiden ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa.

22 Esimerkiksi [Huolena radikalisoituminen? Opas nuorten kanssa työskenteleville](#), Helsingin yliopisto HY+ verkkokoulutus: [Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy opetustoimessa](#), THL: [Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy -verkkokurssi](#), Pelastakaa Lapset ry: [Väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen kohtaaminen nuorisotyössä](#). THL on myös laatinut [RATTI-tukityökalun radikalisoitumiseen liittyvän tuen tarpeen arviointiin](#).

Yhteistyön keskiössä on moniammatillinen yhteistyö, jota tehdään tiedonluovuttamiseen liittyvän lainsäädännön puitteissa. Yhteistyö voi liittyä esimerkiksi konsultointiin, tilannekuvan jakamiseen ja asiakkaan palvelupolkujen suunnitteluun.

Päävastuutaho: Maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskukset

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita:

2.2 Alueellisen ja paikallisen tason toiminta

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä ja torjuntaa tehdään alueellisella ja paikallisella tasolla useiden eri tahojen toimesta. Tärkeitä toimijoita ovat erityisesti aluehallintovirastot, kunnat, hyvinvointialueet, paikallispoliisi, kolmas sektori ja kotoutumisen ohjauksen ja neuvontaan liittyen ELY-keskukset.

Toimiva alueellinen ja paikallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunta rakentuu ilmiöihin liittyvän tunnistamisen, yhteisesti tiedossa olevien toimintaprosessien ja eri toimijoiden välisen yhteistyön ympärille. Paikallisella tasolla voidaan esimerkiksi käydä eri toimijoiden, kuten viranomaisten ja kolmannen sektorin, kesken keskustelua ja löytää yhteisiä tavoitteita ja keinoja toiminnalle.

Toiminnassa on tärkeä tunnistaa ja huomioida alueelliset ja paikalliset erityispiirteet ja hyödyntää jo olemassa olevia, hyviä toimintamalleja. Jo edellisissä toimenpideohjelmassa linjattua kouluttamista ja tiedonjakamista on tärkeä jatkaa, jotta voidaan varmistaa uusien työntekijöiden osaaminen ja jo aiemmin koulutusta saaneiden ajantasaisen osaamisen ylläpitäminen. Lisäksi alueellisen ja paikallisen tason toiminnassa olisi tärkeä kiinnittää huomiota siihen, kuinka myös ei-ammattiroolinsa takia tietoa tai ohjausta tarvitsevia henkilöitä ja perheitä voidaan huomioida osana toimenpiteiden edistämistä ja sen seurauksena. Esimerkiksi paikallisella ja alueellisella tasolla toimivien ammattilaisten osaamisen lisääntymisen myötä ammattilaiset pystyvät paremmin ohjaamaan paikkakunnalla asuvia väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyvissä kysymyksissä.

Paikallisen tason toimintaa voidaan tukea kansallisella ja alueellisella tasolla esimerkiksi toimintamallien kehittämisen, informaatio-ohjauksen ja neuvonnan avulla. Myös sisäministeriö tukee paikallisia ja alueellisia toimijoita osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan.

29. Lisätään osaamista väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja

wäkivaltaisesta ekstremismistä. Tavoitteena on, että paikallisella tasolla toimivat ammattilaiset ovat tietoisia väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä ilmiöinä ja tietävät, kuinka huomioida näitä omassa työssään. Toimenpide käsittää uusien työntekijöiden osaamisen lisäämisen ja jo aiemmin koulutusta saaneiden ajantasaisen osaamisen ylläpitämisen. Toimenpidettä voidaan edistää esimerkiksi viestimällä omaa alaa käytössä olevasta koulutusmateriaalista ja tukimateriaalista²³, sekä lisäämällä ilmiöihin liittyvää tietoa ammattilaisten käytössä oleville verkkosivuille. Sisäministeriö voi osaltaan tukea toimenpiteen edistämisessä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan.

Päävastuutaho: ministeriöt, virastot (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen), kansallinen yhteistyöryhmä, paikalliset yhteistyöverkostot (viestintä toimenpiteestä)

Muu vastuutaho: sisäministeriö

Tärkeitä toimijoita: kunnat, hyvinvointialueet, aluehallintovirastot, kolmas sektori, Kuntaliitto

30. Lisätään ammattilaisten tietoa oman toimialan lainsäädännön mahdollistamasta ja velvoittavasta tiedonvaihdosta ja jaetaan tietoa lainsäädännön puitteissa.

Tavoitteena on, että ammattilaiset tuntevat oman alansa lainsäädännön tiedonvaihtoon liittyen, ja osaavat soveltaa sitä voidakseen jakaa asianmukaisille tahoille tietoa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen tai väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä, huolta herättävistä havainnoista lainsäädännön puitteissa. Ammattilaisten osaamista voidaan edistää esimerkiksi päivittämällä ammattilaisten käytössä oleville verkkosivuille tietoa omaan toimialaan liittyvästä lainsäädännöstä tiedonvaihdon suhteen, vahvistamalla konsultointimahdollisuuksia, sekä tarkemman koulutuksen keinoin.

Päävastuutaho: ministeriöt, virastot (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

Muu vastuutaho:

23 Esimerkiksi [Huolena radikalisoituminen? Opas nuorten kanssa työskenteleville](#), Helsingin yliopisto HY+ verkkokoulutus: [Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy opetustoimessa](#), THL: [Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy-verkkokurssi](#), Pelastakaa Lapset ry: [Väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen kohtaaminen nuorisotyössä](#). THL on myös laatinut [RATTI-tukityökalun radikalisoitumiseen liittyvän tuen tarpeen arviointiin](#).

Tärkeitä toimijoita: kunnat, hyvinvointialueet, aluehallintovirastot, kolmas sektori, Kuntaliitto

31. **Luodaan alueellisista ja paikallisista viranomaistoimijoista valtakunnallinen yhteistyöverkosto.** Tavoitteena on valtakunnallisen verkoston avulla lisätä alueellisten ja paikallisten toimijoiden osaamista väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyen, sekä mahdollistaa alueiden välistä yhteistyötä ja hyvien käytänteiden jakamista. Sisäministeriö vastaa toimenpiteen edistämisestä ja kutsuu yhteistyöverkostoon toimijoita ensisijaisesti poliisilaitoksista sekä riskienhallinnan ja turvallisuuden parissa työskentelevistä kuntien, hyvinvointialueiden ja aluehallintovirastojen viranomaistahoista. Osana verkoston toimintaa sisäministeriö esimerkiksi jakaa verkoston jäsenille ajantasaista tietoa väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä ilmiöistä.

Päävastuutaho: sisäministeriö

Muu vastuutaho: sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Tärkeitä toimijoita: poliisilaitokset, kunnat, hyvinvointialueet, aluehallintovirastot, keskusrikospoliisi

32. **Jatketaan jo olemassa olevien paikallisten yhteistyöverkostojen työtä, perustetaan uusia paikallisia yhteistyöverkostoja, tai huomioidaan väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvät ilmiöt jo olemassa olevissa paikallisissa yhteistyöverkostoissa.** Tavoitteena on edistää paikallisten toimijoiden keskinäistä yhteistyötä ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvän paikallisen tilannekuvan muodostamista. Paikallisten yhteistyöverkostojen toiminta on usein tarkoituksenmukaista suhteuttaa jo olemassa oleviin paikallisiin toimintamalleihin. Esimerkiksi, mikäli alueella on jo muuhun turvallisuuteen tai rikosten ennaltaehkäisyyn liittyvä yhteistyöverkosto, väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien ilmiöiden lisäämistä verkostossa käsiteltäviin teemoihin olisi tärkeää tarkastella. Keskeisiä toimijoita toimenpiteen edistämisessä ovat paikalliset ja alueelliset toimijat, minkä lisäksi sisäministeriö edistää toimenpidettä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan.

Päävastuutaho: sisäministeriö, paikalliset yhteistyöverkostot

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kunnat, hyvinvointialueet, aluehallintovirastot, poliisilaitokset, kolmas sektori

33. **Kehitetään paikallisen tason toimintamalleja.** Tavoitteena on varmistaa, että paikallisen tason ammattilaiset tietävät miten toimia ja keneltä saada lisätietoja, mikäli heillä herää huoli väkivaltaiseen radikalisoitumiseen tai väkivaltaiseen ekstremismiin liittyen. Toimenpiteen edistämistä tukisi paikallisten toimijoiden, kuten poliisilaitosten, kuntien ja hyvinvointialueiden, tekemä yhteistyö prosessien luomiseksi ja paikallisen tai alueellisen yhteyshenkilön määrittelemiseksi. Mahdollisen yhteyshenkilön osalta olisi lisäksi tärkeä kiinnittää huomiota keinoihin ylläpitää yhteyshenkilön ilmiötason osaamista. Sisäministeriö voi osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan tukea toimenpiteen edistämisessä esimerkiksi hyviä toimintamalleja jakamalla.

Päävastuutaho: ministeriöt, virastot (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

Muu vastuutaho: sisäministeriö

Tärkeitä toimijoita: poliisilaitokset, kunnat, hyvinvointialueet, aluehallintovirastot, paikalliset yhteistyöverkostot

34. **Huomioidaan poliisin toiminnassa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunta.** Tavoitteena on, että poliisi huomioi väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan toiminnassaan, kuten osana rikostiedustelua, osana rikosten esitutkintaa, osana ennalta estävää toimintaa, kuten poliisin toimivallan ja roolin mukaisesti Ankkuri-toiminnassa²⁴, sekä osana poliisin toimintaa digitaalisissa ympäristöissä. Lisäksi poliisin on tärkeä tunnistaa väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien aatemaailmojen viholliskuvista muodostuvia uhkia eri yksilöille, ihmisryhmille, yhteisöille ja muille tahoille, kuten organisaatioille. Viholliskuvista muodostuvat uhat voivat liittyä esimerkiksi uskontoon, poliittiseen toimintaan, etniseen taustaan, sukupuoleen tai sen ilmaisuun, tai seksuaaliseen identiteettiin.

Päävastuutaho: Poliisihallitus, poliisilaitokset, keskusrikospoliisi

Muu vastuutaho: sisäministeriö

Tärkeitä toimijoita:

35. **Tuetaan kriittisen ajattelun taitoja ja medialukutaitoa.** Tavoitteena on, että eri-ikäisillä Suomessa asuvilla on taitoja arvioida saamaansa informaatiota, tunnistaa propagandamateriaalia, mis- ja disinformaatiota ja muuta vaikuttamista, sekä osaamista toimia myös

24 Katso tarkemmin [Ankkuritoiminnan käsikirja](#).

itse vastuullisesti mediaympäristöissä. Toimenpide voi liittyä esimerkiksi yleiseen medialukutaitoon, sosiaalisen median ilmiöihin tai kehittyvän teknologian tuomien uusien ilmiöiden, kuten erilaisten kuva- ja ääniväärennysten, tunnistamiseen ilmiötasolla. Paikallisella tasolla esimerkiksi kuntatason toimijoilla²⁵, kuten kouluilla, oppilaitoksilla, kirjastoilla ja nuorisotyöllä, sekä kolmannella sektorilla olisi tärkeä rooli toimenpiteen edistämiseksi. Kansallisella ja alueellisella tasolla toimenpidettä voidaan edistää esimerkiksi toimintamallien kehittämisen ja toimenpiteeseen liittyvän viestinnän keinoin. Myös medialla on mahdollisuuksia vaikuttaa toimenpiteen teemoihin niin paikallisella, alueellisella kuin kansallisellakin tasolla.

Päävastuutaho: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (toimenpiteen edistäminen), opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, työ- ja elinkeinoministeriö (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kunnat, aluehallintovirastot, ELY-keskukset, kolmas sektori, media-ala

36. **Tuetaan lasten ja nuorten vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja ristiriitatilanteiden rakentavaa ratkaisemista.** Tavoitteena on, että lapset ja nuoret oppivat toimimaan rakentavasti erimielisyystilanteissa ja osaavat huomioida toisten, eri lailla ajattelevien henkilöiden ja ihmisryhmien näkemyksiä ihmisoikeudet huomioiden sekä myös tietävät, mistä saada tukea vaikeisiin tilanteisiin. Paikallisella tasolla esimerkiksi kouluilla, oppilaitoksilla sekä kuntien ja kolmannen sektorin nuorisotalon toimijoilla olisi osaltaan tärkeä rooli toimenpiteen edistämiseksi²⁶. Kansallisella ja alueellisella tasolla toimenpidettä voidaan edistää esimerkiksi toimintamallien kehittämisen ja toimenpiteeseen liittyvän viestinnän keinoin.

25 Toimenpidettä edistetään jo osaltaan osana eri toimijoiden perustyötä, kuten perusopetuksessa osana [opetussuunnitelman perusteiden](#) mukaista toimintaa. Tämän lisäksi toimijoiden olisi tärkeää tunnistaa jo tehtävän työn potentiaaliset hyödyt myös väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn näkökulmasta, ja kehittää toimenpiteeseen liittyviä toimintamuotoja.

26 Toimenpidettä edistetään jo osaltaan osana eri toimijoiden perustyötä, kuten perusopetuksessa osana [opetussuunnitelman perusteiden](#) mukaista toimintaa. Tämän lisäksi toimijoiden olisi tärkeää tunnistaa vuorovaikutustaitojen ja rakentavien ristiriitojen ratkaisemistaitojen merkitys myös väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn näkökulmasta.

Päävastuutaho: opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, työ- ja elinkeinoministeriö (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kunnat, hyvinvointialueet, kolmas sektori, nuorten omat vaikuttamiseen liittyvät ryhmät²⁷

37. **Lisätään ja kehitetään ammattilaisten läsnäoloa digitaalisissa ympäristöissä.** Tavoitteena on löytää ammattilaisille keinoja olla läsnä erilaisissa digitaalisissa ympäristöissä joissa erityisesti lapset ja nuoret viettävät aikaa, ja lisätä tätä kautta ammattilaisten mahdollisuuksia ja osaamista ennaltaehkäistä ja puuttua huolta herättävään, väkivaltaiseen radikalisoitumiseen viittaavaan tai sitä edesauttavaan toimintaan. Paikallisella tasolla muun muassa kuntien ja kolmannen sektorin nuorisotalojen toimijoilla ja poliisin ennalta estävällä toiminnalla olisi tärkeä rooli toimenpiteen käytännön edistämiseksi. Toimenpidettä voidaan edistää myös kolmannen sektorin ja yksityisen teknologia-alan toimesta. Toimenpiteen edistämiseksi voidaan hyödyntää myös jo aiemmin kehitettyä toimintaa²⁸. Sisäministeriö edistää toimenpidettä osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan.

Päävastuutaho: sisäministeriö, Poliisihallitus (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen), kansallinen yhteistyöryhmä (viestintä toimenpiteestä)

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kunnat, aluehallintovirastot, Poliisiammattikorkeakoulu, poliisilaitokset, keskusrikospoliisi, kolmas sektori, yksityinen teknologia-ala

27 Katso nuorten vaikuttamisen keinoista esimerkiksi [Suomi.fi-sivustolta](https://suomi.fi).

28 Esimerkiksi [poliisin pelitoiminnan kehittämishankkeessa](#) on tuotettu konsepti, jonka avulla peliyhteisöissä ja -alustoilla tapahtuvia rikoksia voidaan ennalta ehkäistä ja estää. [PELIPOLIISI-hankkeessa](#) puolestaan kehitetään uutta moniammatillista toimintaa digipelimaailmaan liittyen. Hankkeen kohderyhmänä ovat lapset, ja hankkeessa keskitytään myös väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan. [Verken sivuilta](#) on puolestaan saatavissa materiaalia digitaaliseen nuorisotyöhön liittyen. Lisäksi myös muut toimijat ovat kehittäneet digitaalisiin ympäristöihin liittyvää toimintaa, esimerkiksi Helsingin kaupunki etsivän nuorisotyön [Digipelietsivät-hankkeessaan](#).

38. **Tunnistetaan mahdollinen väkivaltainen radikalisoiminen opetuksessa.** Tavoitteena on tunnistaa, mikäli lapsiin tai nuoriin kohdistetaan opetuksessa²⁹ radikalisoimista väkivaltaiseen ekstremistiseen aatemaailmaan. Viitteitä tästä voi nousta esille esimerkiksi lasten tai nuorten huolta herättävän käytöksen perusteella tai esimerkiksi liittyen viitteisiin opetussuunnitelman perusteiden vastaisesta opetuksesta koulussa tai oppilaitoksessa. Ilmiöön liittyvä huoli voi nousta esille myös opetuksen ulkopuolisille toimijoille.³⁰ Toimenpiteen edistämistä tukisivatkin osaamisen lisääminen (toimenpide 29) ja paikalliset toimintamallit huolta herättävien tilanteiden käsittelystä (toimenpide 33). Toimenpide liittyy eri toimijoiden toimintakenttään ja vastuisiin, ja toimijat edistävät toimenpidettä toimivaltansa puitteissa. Paikallisella tasolla toimenpidettä voidaan edistää erityisesti osana käytännön lasten ja nuorten kanssa tehtävää työtä, sekä kuntien ja aluehallintovirastojen vastuisiin liittyen. Kansallisella tasolla opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus edistävät toimenpidettä toimivaltansa puitteissa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, koulujen ja oppilaitosten opetuksen osalta, ja sisäministeriö osana kansalliseen koordinointiin liittyvää rooliaan.
- Päävastuutaho:* opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, sisäministeriö (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

-
- 29 Toimenpiteessä tarkoitetaan opetuksella erityisesti osana oppivelvollisuutta annettavaa opetusta, kuten esimerkiksi perusopetuksessa annettavaa opetusta, kotiopetusta tai opetusta, jota oppilaalle annetaan oman uskonnollisen yhdyskunnan toimesta koulun tai oppilaitoksen uskonnon tai elämäntiedon sijasta. Eri opetuksen muotoihin liittyy eri vastuutahoja. Koulujen ja oppilaitosten osalta toimenpide liittyy esimerkiksi opetussuunnitelman perusteiden noudattamiseen ja laajemmin opettajien tehtävään oppilaiden hyvinvoinnin seuraamisen suhteen. Uskonnollisen yhdyskunnan antamassa opetuksessa on puolestaan kyse muusta kuin koulun tai oppilaitoksen järjestämästä uskonnon opetuksesta, minkä seurauksena se ei ole koulun tai oppilaitoksen toimintaa, eikä koulu tai oppilaitos ole siitä vastuussa. Korvaavan opetuksen järjestämiseen liittyviä näkökulmia on käyty läpi opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä [Selvitys katsomusaineiden opetuksen nykytilasta ja uudistamistarpeista](#). Kotiopetuksen osalta asuinkunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä. Aluehallintovirastojen tehtäviin puolestaan kuuluu kantelun perusteella tutkia jälkikäteen, onko opetuksen järjestäjä noudattanut lakia. Kuntien roolin osalta katso tarkemmin [Opetushallituksen sivut](#) ja aluehallintovirastojen roolin liittyen [Aluehallintoviraston sivut](#).
- 30 Mikäli asiassa nousee esille huoli lapsen tai nuoren hyvinvoinnista, THL:n [Lastensuojelun käsikirjassa](#) on ohjeistukset [lastensuojeluilmoituksen](#) tekemisestä ja siihen liittyvästä velvollisuudesta.

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kunnat, aluehallintovirastot, hyvinvointialueet, Kuntaliitto, paikalliset yhteistyöverkostot, kolmas sektori

39. Edistetään nuorten ja nuorten aikuisten osallistumista

yhteiskunnalliseen toimintaan. Tavoitteena on löytää keinoja edistää erityisesti sellaisten nuorten ja nuorten aikuisten osallisuutta, jotka kokevat ulkopuolisuutta, epäluottamusta yhteiskunnan toimintaan, tai jotka kokevat, etteivät pysty vaikuttamaan tärkeäksi kokemiinsa yhteiskunnallisiin asioihin. Toimenpidettä voidaan edistää esimerkiksi viestinnän keinoin lisäämällä nuorten ja nuorten aikuisten tietoisuutta oman alueen toiminta- ja vaikuttamismahdollisuuksista, kotoutumiseen liittyen, erilaisten yhteistyöprojektien kautta, tai asiakastyön ohjauksilla. Toiminnan suunnittelussa voidaan hyödyntää myös jo valmiita työkaluja ja käytänteitä³¹. Paikallisella tasolla erityisesti kunnilla, hyvinvointialueilla ja kolmannella sektorilla olisi tärkeä rooli toimenpiteen edistämiseksi. Kansallisella ja alueellisella tasolla toimenpidettä voidaan edistää esimerkiksi toimintamallien kehittämisen ja toimenpiteeseen liittyvän viestinnän keinoin.

Päävastuutaho: THL, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuri-ministeriö, oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kunnat, hyvinvointialueet, aluehallintovirastot, ELY-keskukset, Maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskukset, kolmas sektori, Kuntaliitto, nuorten omat vaikuttamiseen liittyvät ryhmät³²

40. Lisätään lasten ja nuorten kokemuksia yhteisöllisyydestä ja ryhmään

kuulumisesta. Tavoitteena on tukea lasten ja nuorten yhteisöllisyyttä ja ryhmään kuulumisen tunnetta, ja vähentää tätä kautta potentiaalista alttiutta sille, että yhteenkuuluvuuden tunnetta haettaisiin väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä verkostoista tai ryhmistä. Yhteisöllisyyden ja ryhmään kuulumisen kokemuksen lisäämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi erilaista harrastus- ja järjestötoimintaa, jossa maksuttomuus tukisi mahdollisimman laajaa osallistumista.

31 Ks. esimerkiksi [Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohankkeen verkko-sivuille kerättyjä materiaaleja](#). THL:n sivuilla on puolestaan materiaalia osallisuuteen liittyen

32 Katso nuorten vaikuttamisen keinoista esimerkiksi [Suomi.fi-sivustolta](#).

Paikallisella tasolla erityisesti kouluilla, oppilaitoksilla sekä kuntien ja kolmannen sektorin nuorisoalan toimijoilla olisi osaltaan tärkeä rooli toimenpiteen edistämässä.³³

Päävastuutaho: opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, THL, työ- ja elinkeinoministeriö (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: kunnat, hyvinvointialueet, aluehallintovirastot, Maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskukset, kolmas sektori, Kuntaliitto, nuorten omat vaikuttamiseen liittyvät ryhmät³⁴

2.3 Yksilötason työskentely

Yksilötason työskentelyä voidaan tehdä osana paikallisesti tehtävää työtä. Myös valtakunnallisesti toimivat tahot, kuten Rikosseuraamuslaitos, tekevät yksilötason työskentelyä.

Tämän osion toimenpiteet keskittyvät kuvaamaan työskentelyä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan näkökulmasta, eli työskentelyä jo väkivaltaisesti radikalisoituneiden tai tästä viitteitä omaavien henkilöiden kanssa. Yksilötyöskentelyn tarpeen kartoittamisen lähtökohtana voi esimerkiksi olla ammattilaisen, läheisen tai yksilön itsensä esille nostamana huoli väkivaltaiseen ekstremistiseen aatemaailmaan liittyen. Yksilötyöskentely perustuu henkilön vapaaehtoisuuteen. Erityisesti ensimmäisten tapaamisten yhteydessä on tärkeä huomioida tapa, jolla henkilö kohdataan, ja esimerkiksi välttää leimaamista.

Yksilötyöskentelyssä huomioidaan aina väkivaltaisen radikalisoitumisprosessin yksilöllisyys. Työskentelyssä tunnistetaan aatemaailmaan liittyvien tekijöiden lisäksi väkivaltaiseen radikalisoitumisprosessiin mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä, kuten sukupuolen vaikutus, ikä, lähisuhteet ja psyykkinen terveydentila. Esimerkiksi henkilön lähisuhteet voivat toimia väkivaltaiseen radikalisoitumiseen vaikuttavana tekijänä, tai toisaalta tukea väkivaltaisesta ekstremistisestä aatemaailmasta ja toiminnasta irtaantumista. Yksilöllisten tekijöiden osalta myös huomioidaan,

33 Lisäksi esimerkiksi [THL:n Turvalliset kadut -kokonaisuudessa](#) on huomioitu tavoite-tasolla sote- ja sivistystyön henkilöstön väkivaltaa ja väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyä koskevan tietopohjan vahvistaminen. Yhtenä kokonaisuuden toimenpiteenä on lasten ja nuorten yhteisöllisen osallisuuden ja kasvuympäristöjen sosiaalisen koheesion vahvistaminen.

34 Katso nuorten vaikuttamisen keinoista esimerkiksi [Suomi.fi-sivustolta](#).

miten nämä eri tekijät voivat vaikuttaa suhteessa toisiinsa. Osana yksilötyöskentelyä on myös tärkeä tarpeen mukaan huomioida mahdolliset asiakkaan perheen tarvitsemat palvelut ja tukitoimet.

Yksilöllisen tilanteen kartoittamisen tukena voidaan käyttää THL:n laatimaa työkalua³⁵. Tarkempaan arviointiin on kansainvälisesti kehitetty erilaisia arviointityökaluja, jotka usein vaativat koulutuksen³⁶. Suomessa on myös kehitetty opas tukemaan ammattilaisten rohkeutta nuoren kohtaamiseen ja nuoren kanssa käytävään keskusteluun tilanteissa, joissa tämän oireilu herättää huolen mahdollisesta radikalisoitumisesta³⁷, sekä opas exit-toimintaan liittyen³⁸. Väkivaltaiseen radikalisoitumiseen mahdollisesti yhdistyvien mielenterveyden häiriöihin liittyvien huolten osalta voidaan puolestaan kartoittaa mahdollisuutta konsultoida Niuvanniemen sairaalaa (toimenpide 10).

Taistelualueelta palaajiin liittyen on tehty julkaisu ehdotuksesta viranomaisten yhteistyön järjestämiseksi³⁹. Mikäli taistelualueelta palaajalla on mukanaan lapsia, tulee lasten tilanne tunnistaa ja mahdollistaa erityistuki ja riittävän pitkäkestoinen työskentely esimerkiksi traumaattisten asioiden käsittelyyn liittyen. Myös muiden konflikti- tai kriisialueilta saapuvien taustan mahdollinen vaikutus tulee tunnistaa osana yksilötyöskentelyä, huomioiden esimerkiksi mahdollinen sotatrauman vaikutus.

41. **Tuetaan väkivaltaisesti radikalisoituneita tai radikalisoitumisprosessissa olevia muutosprosessissa.** Tavoitteena on parhaita kansainvälisiä käytänteitä hyödyntäen työskennellä yksilöiden kanssa, tukien ja motivoiden heitä irtaantumaan väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvästä toiminnasta ja/tai aatemaailmasta. Osana työskentelyä on tärkeä tunnistaa myös suojaavien tekijöiden merkitys, esimerkiksi tukea henkilöä muutosprosessissa tukevien sosiaalisten suhteiden

35 [THL:n verkkosivut RATTI-tukityökalusta radikalisoitumiseen liittyvän tuen tarpeen arviointiin](#)

36 Arviointityökaluista ks. esimerkiksi [RAN MANUAL 2017. Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families](#)

37 [Huolena radikalisoituminen? Opas nuorten kanssa työskenteleville](#). Oppaan mukaan keskustelurunkoa ei ole kuitenkaan tarkoitettu väkivaltaisesta ideologiasta irtaannuttamiseen, vaan tuen tarpeen arviointiin.

38 [Exit-työ Suomessa: Tietoa ja tukea väkivaltaisesta ekstremismistä irtautumiseen](#)

39 [Ehdotus viranomaisten yhteistyön järjestämiseksi toiminnassa taistelualueilta palaajien kanssa sekä ehdotus siitä, miten järjestöjen palvelut voitaisiin liittää viranomaisten toimintaan](#)

vahvistamisessa tai esimerkiksi asunnon, koulutuksen tai työpaikan hankinnassa. Tarpeen mukaan myös psyykkiseen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä on tärkeä vahvistaa, ja tukea henkilöä esimerkiksi mielenterveyteen liittyvän hoitokontaktin löytämisessä. Toimenpide liittyy julkisella sektorilla ja kolmannella sektorilla tehtävään yksilötyöhön. Esimerkiksi kolmannella sektorilla on tehty toimenpiteen teemaan liittyen irtaantumiseen liittyvää työskentelyä.

Päävastuutaho: ministeriöt ja virastot (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: keskusrikospoliisi, poliisilaitokset, kunnat, hyvinvointialueet, vastaanottokeskukset, kolmas sektori

42. **Huomioidaan yksilötyöskentelyssä moniammatillinen yhteistyö ja asiakkaiden siirto saattaen vaihto -periaatteella.** Tavoitteena on varmistaa yksilötyöskentelyssä moniammatillisen yhteistyön tarpeen kartoittaminen ja sen tarkoituksenmukainen toteutuminen sekä tukea asiakkuuksien siirtovaiheessa yksilön sitoutumista työskentelyyn. Saattaen vaihto -periaatteella tarkoitetaan asiakkaan suunniteltua siirtämistä toiselle ammattilaiselle, esimerkiksi yhteisesti järjestyn tapaamisen keinoin, jossa asiakas on mukana. Väkivaltaisen ekstremismin riskien madaltamiseen pyrkivä yksilötyöskentely perustuu henkilön vapaaehtoisuuteen, minkä vuoksi työskentelyyn sitouttamiseen liittyvät toimet ovat tärkeitä.

Päävastuutaho: ministeriöt ja virastot (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: keskusrikospoliisi, poliisilaitokset, kunnat, hyvinvointialueet, vastaanottokeskukset, kolmas sektori

43. **Tunnistetaan osana yksilötyöskentelyä väkivaltaisesti radikalisoituneiden perhetilanteen vaikutukset.** Tavoitteena on, että väkivaltaisesti radikalisoituneiden henkilöiden kanssa työskentelevät ammattilaiset tunnistavat osana yksilötyöskentelyä, millaisia mahdollisia heijastevaikutuksia henkilön väkivaltaisella ekstremistisellä aatemaailmalla voi olla tämän perhesuhteille. Väkivaltainen ekstremistinen aatemaailma voi näkyä esimerkiksi omien lasten kasvattamisena väkivaltaiseen ekstremistiseen aatemaailmaan, jolloin voi esimerkiksi olla tarve kartoittaa moniammatillisen yhteistyön

tarvetta tai konsultoida lastensuojeluviranomaisia⁴⁰. Väkivaltaisen ekstremistisen aatemaailman seurauksena henkilön perhesuhteisiin on myös voinut tulla ristiriitoja tai ne ovat voineet katketa, mitä kautta voi nousta esille tarvetta muille tukitoimille.

Päävastuutaho: ministeriöt ja virastot (viestintä toimenpiteestä, mahdollinen ohjaus, tukeminen ja toimenpiteen edistäminen)

Muu vastuutaho:

Tärkeitä toimijoita: keskusrikospoliisi, poliisilaitokset, kunnat, hyvinvointialueet, vastaanottokeskukset, kolmas sektori

40 THL:n [Lastensuojelun käsikirjassa](#) on ohjeistukset [lastensuojeluilmoituksen](#) tekemisestä ja siihen liittyvästä velvollisuudesta. Lisäksi käsikirjassa on muun muassa omat osionsa [lastensuojelusta ja lapsen vieminen taistelualueelle](#) sekä [taistelualueelta palaavien lasten ja vanhempien pitkäaikaisesta tuesta](#). Lapsiin ja nuoriin liittyviä erityiskysymyksiä on käsitelty myös sisäministeriön julkaisussa [Ehdotus viranomaisten yhteistyön järjestämiseksi toiminnassa taistelualueilta palaajien kanssa](#) sekä ehdotus siitä, miten [järjestöjen palvelut voitaisiin liittää viranomaisten toimintaan](#) ja erilaisissa kansainvälisissä julkaisuissa, kuten [A Practitioner's Guide to Working with Children in VE-Affiliated Families: Protecting the Rights of the Child](#).

Liite 1. Toimenpideohjelman lausuntokierros

Sisäministeriö pyysi toimenpideohjelman luonnoksesta lausuntoa aikavälillä 23.5.2024–13.6.2024. Lausuntopyyntö liitteineen julkaistiin hankeikkunassa ja lähetettiin erikseen seuraaville toimijoille: Oikeusministeriö, ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sisäministeriö, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Lapin aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Opetushallitus, Poliisihallitus, Puolustusvoimat, Rikosseuraamuslaitos, suojelupoliisi, keskusrikospoliisi, Maahanmuuttovirasto, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI, Poliisiammattikorkeakoulu, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Valtion koulukodit, Vanhan Vaasan sairaala, Niuvaanin sairaala, Suomen Kuntaliitto ry, Pelastakaa Lapset ry, Suomen nuorisovaltuustojen liitto NUVA ry, Nuorten Muslimien Foorumi ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, Seta ry, Miesjärjestöjen keskusliitto ry, Neogames Finland ry, Helsingin seutukunta ry, Verke, USKOT-foorumi ry, Diakonissalaitos, Mieli ry, Helsingin yliopisto Leena Malkki, Helsingin yliopisto Katja Vallinkoski, Helsingin yliopisto Saija Benjamin, paikalliset yhteistyöverkostot.

Sisäministeriö vastaanotti lausunnot seuraavilta tahoilta: Verke, USKOT-foorumi, valtiovarainministeriö, Poliisihallitus, työ- ja elinkeinoministeriö, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Mieli ry., opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö, Helsingin yliopisto Saija Benjamin, Helsingin yliopisto Leena Malkki, sisäministeriö, Naisjärjestöjen keskusliitto, Maahanmuuttovirasto, Opetushallitus, Diakonissalaitos, Turvallinen Helsinki -verkosto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Suomen nuorisovaltuustojen liitto, keskusrikospoliisi, Neogames Finland ry., Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Poliisiammattikorkeakoulu, Pelastakaa lapset ry, Miesjärjestöjen keskusliitto ry, Kuntaliitto.

Lausunnot sekä sisäministeriön niiden perusteella laatima lausuntoyhteenvedo ovat luettavissa sisäministeriön hankesivuilla⁴¹.

41 [Sisäministeriön hankesivut toimenpideohjelman laatimiseen liittyen.](#)

LÄHTEET

- Aluehallintovirasto: Opetustoimen valvonta. Osoitteessa: <https://avi.fi/asioi/henkilo-asiakas/valvonta-ja-kantelut/opetus-ja-kulttuuri/opetustoimen-valvonta>. Viitattu 16.6.2024.
- Benjamin, Saija & Vallinkoski, Katja 2021. Huolena radikalisoituminen? Opas nuorten kanssa työskenteleville. Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry 2021. Osoitteessa: <https://dialogikasvatus.fi/material/huolena-radikalisoituminen/>. Viitattu 31.5.2024.
- Challgren, Jonathan & Kenyon, Ted, & Kervick, Lauren, & Scudder, Sally, & Walters, Micah, & Whitehead, Kate 2016. Countering Violent Extremism: Applying the Public Health Model. Georgetown University Center for Security Studies, National Security Critical Issues Task Force. Osoitteessa: <https://georgetownsecuritystudiesreview.org/wp-content/uploads/2016/10/NSCITF-Report-on-Countering-Violent-Extremism.pdf>. Viitattu 13.6.2024.
- Counter-Terrorism Committee Executive Directorate (CTED). Report of the Counter-Terrorism Committee on its follow-up visit to the Republic of Finland (9–11 April 2019). Osoitteessa: <https://intermin.fi/documents/1410869/3723676/YKn+terrorism+vastaisen+komitean+Suomea+koskeva+arviointiraportti+1.11.2019.pdf/6f290683-3f0d-47cf-6121-965807776b43/YKn+terrorism+vastaisen+komitean+Suomea+koskeva+arviointiraportti+1.11.2019.pdf?t=1604567925974>. Viitattu 13.6.2024.
- Demuynck, Méryl & Andreeva, Anna-Maria & Kefford, George 2023. A Practitioner's Guide to Working with Children in VE-Affiliated Families. Protecting the Rights of the Child. ICCT Project Report May 2023. Osoitteessa: <https://www.icct.nl/publication/practitioners-guide-working-children-ve-affiliated-families-protecting-rights-child>. Viitattu 31.5.2024.
- Diakonissalaitos 2021. Exit-työ Suomessa. Tietoa ja tukea väkivaltaisesta ekstremismistä irtautumiseen. Osoitteessa: <https://www.sttinfo.fi/data/attachments/00082/5584f6b9-ac3a-422d-95be-7babad342ef0.pdf>. Viitattu 31.5.2024.
- Hatakka, Toni & Laaksonen, Janne. Digipelietsivähankkeen loppuraportti. Helsingin kaupunki. Osoitteessa: https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KuVa/Digipelietsiv%C3%A4hankkeen_loppuraportti_final.pdf. Viitattu 13.6.2024.
- HY+: Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy opetustoimessa. Osoitteessa: <https://hyplus.helsinki.fi/koulutus/vakivaltaisen-radikalisoitumisen-ja-ekstremismin-ennaltaehkaisy-opetustoimessa/>. Viitattu 31.5.2024.
- INDEED. Osoitteessa: <https://www.indeedproject.eu/about/>. Viitattu 13.6.2024.

- Kinnunen, Samuli & Partanen, Elli 2019. Sisäministeriön kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman arviointi. Sisäministeriön julkaisu 2019:18. Sisäministeriö, Helsinki.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-258-6>. Viitattu 13.6.2024.
- Lausuntopalvelu: Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasmin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä. Osoitteessa:
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=9819f652-21d9-4328-944f-449964b101a1>. Viitattu 26.6.2024.
- Mankkinen, Tarja, & Evwaraye, Ari & Väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisyn kansallinen verkosto. Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2016. Sisäministeriön julkaisu 15/2016. Sisäministeriö, Helsinki. Osoitteessa:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-092-6>. Viitattu 13.6.2024.
- Opetushallitus: Kotiopetus. Osoitteessa:
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kotiopetus>. Viitattu 16.6.2024.
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Osoitteessa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. Viitattu 31.5.2024.
- Pelastakaa Lapset ry: Verkkokoulutus. Väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen kohtaaminen nuorisotyössä. Osoitteessa: <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme/mita-teemme/lasten-suojeleminen/ekstremismia-ennaltaehkaiseva-tyo/ammattilaisten-koulutus/verkkokoulutus-vakivaltaisen-ekstremismi-nuorten-parissa/>. Viitattu 31.5.2024.
- Poliisi: Viharikokset. Osoitteessa: <https://poliisi.fi/viharikokset>. Viitattu 13.6.2024.
- Poliisiammattikorkeakoulu: Pelipoliisi. Osoitteessa: <https://polamk.fi/pelipoliisi>. Viitattu 31.5.2024.
- Poliisiammattikorkeakoulu: Pelipoliisitoiminnan osaamisen ja rakenteiden kehittäminen (PELIPOLIISI). Osoitteessa: <https://polamk.fi/pelipoliisitoiminnan-osaamisen-ja-rakenteiden-kehittaminen>. Viitattu 31.5.2024.
- Radicalisation Awareness Network 2017. RAN MANUAL. Responses to returnees. Foreign terrorist fighters and their families. Osoitteessa: https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files_en?file=2020-09/ran_br_a4_m10_en.pdf. Viitattu 31.5.2024.
- Rikoslaki 39/1889. Osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>. Viitattu 14.6.2024.
- Salmenkivi, Eero & Åhs, Vesa 2022. Selvitys katsomusaineiden opetuksen nykytilasta ja uudistamistarpeista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2022:13. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Osoitteessa:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-775-8>. Viitattu 31.5.2024.

- Sisäasiainministeriö 2012. Tavoitteena eheä yhteiskunta: Kansallinen toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. Sisäasiainministeriön julkaisusarja 28/2012. Sisäasiainministeriö, Helsinki. Osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-491-765-0>. Viitattu 13.6.2024.
- Sisäisen turvallisuuden sanasto. Osoitteessa: https://valtioneuvosto.fi/documents/1410869/4024872/Sisaisen_turvallisuuden_sanasto.pdf. Viitattu 10.6.2023.
- Sisäministeriö: Suurin osa viharikoksista on rasistisia rikoksia. Osoitteessa: <https://intermin.fi/poliisiasiat/viharikollisuus>. Viitattu 13.6.2024.
- Sisäministeriö: Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman laatiminen. Osoitteessa: <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM051:00/2023>. Viitattu 16.6.2024.
- Sisäministeriö 2017. Ehdotus viranomaisten yhteistyön järjestämiseksi toiminnassa taistelualueilta palaajien kanssa sekä ehdotus siitä, miten järjestöjen palvelut voitaisiin liittää viranomaisten toimintaan. Sisäministeriön julkaisu 11/2017. Sisäministeriö, Helsinki. Osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-132-9>. Viitattu 31.5.2024.
- Sisäministeriö 2020. Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2019–2023: Periaatepäätös 19.12.2019. Sisäministeriön julkaisu 2020:1. Sisäministeriö, Helsinki. Osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-311-8>. Viitattu 13.6.2024.
- Sisäministeriö 2022. Ankkuritoiminnan käsikirja. Sisäministeriön julkaisu 2022:40. Sisäministeriö, Helsinki. Osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-586-0>. Viitattu 31.5.2024.
- Sisäministeriö 2022. Kansallinen terrorismintorjunnan strategia 2022–2025. Sisäministeriön julkaisu 2022:36. Sisäministeriö, Helsinki. Osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-570-9>. Viitattu 31.5.2024.
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö: Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen. Osoitteessa: <https://stm.fi/valtavirtaistaminen>. Viitattu 13.6.2024.
- Suomen perustuslaki 731/1999. Osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Viitattu 13.6.2024.
- Suomi.fi: Nuoret ja vaikuttaminen. Osoitteessa: <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/parisuhde-ja-perhe/tervetuloa-taysi-ikaiseksi/opas/lupa-vaikuttaa/nuoret-ja-vaikuttaminen>. Viitattu 16.6.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Lastensuojelun käsikirja. Osoitteessa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja>. Viitattu 31.5.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Lastensuojelu ja lapsen vieminen taistelualueelle. Osoitteessa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/lastensuojelu-ja-lapsen-vieminen-taistelualueelle>. Viitattu 16.6.2024.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Lastensuojeluilmotus. Osoitteessa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmotus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmotus>. Viitattu 16.6.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Osallisuuden edistäminen. Osoitteessa: <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>. Viitattu 14.6.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: RATTI-tukityökalu radikalisoitumiseen liittyvän tuen tarpeen arviointiin. Osoitteessa: <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/tyon-tueksi/ratti-tukityokalu-radikalisoitumiseen-liittyvan-tuen-tarpeen-arviointiin>. Viitattu 31.5.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokra. Osoitteessa: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sokra>. Viitattu 31.5.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Taistelualueelta palaavien lasten ja vanhempien pitkäaikainen tuki. Osoitteessa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/taistelualueelta-palaavien-lasten-ja-vanhempien-pitkaaikainen-tuki>. Viitattu 16.6.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Turvalliset kadut – Nuorten katuväkivallan ehkäisy ja turvallisuuden lisääminen. Osoitteessa: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/turvalliset-kadut-nuorten-katuvakivallan-ehkaisy-ja-turvallisuuden-lisaaminen>. Viitattu 14.6.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy-verkkokurssi. Osoitteessa: <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot/radikalisoituminen-ja-ekstremismi>. Viitattu 31.5.2024.
- Valtioneuvosto 2023. Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Valtioneuvosto, Helsinki 2023. Osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>. Viitattu 13.6.2024.
- Valtiovarainministeriö: Hyvinvointialueiden tehtävät ja toiminta. Osoitteessa: <https://vm.fi/hyvinvointialueiden-tehtavat-ja-toiminta>. Viitattu 16.6.2024.
- Valtiovarainministeriö: Valtion aluehallinnon uudistus. Osoitteessa: <https://vm.fi/aluehallintouudistus>. Viitattu 15.6.2024.
- Verke. Osoitteessa: <https://www.verke.org/>. Viitattu 31.5.2024.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi